

Catch & release, ett kulturmöte.

Kartläggning av åsikter bland sportfiskare i Alta runt denna typ av ideologi och förvaltning inom laxfiske.

Niklas Högstedt

Masteroppgave i fiskeri- og havbruksvitenskap FSK-3960 (60 stp) – Maj 2018

Foto framsida:
Moa Fladvad

Förord

I och med att denna masteruppsatts är färdig avslutas fem lärorika och överaskande roliga år vid Norges fiskerihøgskola (NFH), Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet.

Jag vill börja med att tacka mina handledare Petter Holm och Jahn Petter Johnsen. Eran vägledning har vart till enorm hjälp och något som jag satt stor pris på. Jag vill även tacka alla duktiga föreläsare och övrig personal vid NFH som jag har träffat under dessa år. Jag vill rikta ett speciellt tack till Malcolm Jobling som har vart min största inspirationskälla under dessa år. Mina medstudenter som är den största anledningen till att jag trivts så bra under mina år som student förtjänar även dom ett stort tack.

Ett stort tack till min familj där mamma och pappa stöttat mig hela tiden i mitt val av att bli student igen och peppat mig under dessa år, samt syrran som bistått med faglig hjälp när det krävts.

Sist men inte minst vill jag tacka alla informanter som har tagit sig tid och ställt upp på intervjuer. Det har vart ett rent nöje att lyssna på vad ni har haft att säga och jag har lärt mig otroligt mycket av er.

Tromsø, mai 2018

Niklas Högstedt

Sammanfattning

Intresset för sportfiske efter lax har växt och blivit till en stor näring i Norge. I takt med högre fisketryck i älvarna samtidigt som antalet återvändande lekmogen lax från havet har minskat har C&R växt fram som en allt vanligare ideologi och förvaltningsmetod.

Denna typ av förvaltningsmetod passar mycket bra överens med de tre grundpelarna norsk naturförvaltning bygger på, biologiska, sociala och ekonomiska. C&R ger sportfiskarna chansen att utöva sin hobby som i sin tur genererar inkomster till näringar som är uppbyggda runt laxfisket, samtidigt som påverkningen av laxstammen är minimal. Trots detta råder många platser i Norge heta debatter där framför allt lokalbefolkningen uttrycker sitt misnöje över denna typ av förvaltning.

Altaälven var en av de platserna i Norge där man var tidigast ute med att praktisera C&R i sin förvaltning och där har utövarna fått 20 år på sig att vänja sig till C&R. 22 stycken infromanter som bedriver sportfiske efter lax i Alta blev intervjuade angående deras åsikter om C&R samt vad deras meningar begrundades i eller kom från. Man kan tolka resultatet i denna rapport som att Altaborna är mer öppna för att acceptera C&R ur ett förvaltningsperspektiv medan de tillresande i större grad även accepterar ideologin C&R.

Innehållsförteckning

Kapitel 1: Introduktion	1
1.1 Lax i Norge.....	1
<i>Laxens livscykel</i>	2
<i>Sportfiske efter lax</i>	3
1.2 Problemställning.....	3
1.3 Rapportens uppbyggnad.....	5
Kapitel 2: Catch and release	6
2.1 Historia.....	7
2.2 Catch and release i Norge.....	8
<i>Norsk lagstiftning angående C&R</i>	8
2.3 Resultat av återutsättning efter catch and release.....	9
Kapitel 3: Metod	11
3.1 Kvalitativ metod.....	11
<i>Val av informanter</i>	12
<i>Intervjuer</i>	13
3.2 Datainsamling.....	14
<i>Semistrukturerade intervjuer och intervjuguide</i>	14
<i>Analys av data</i>	14
3.3 Giltighet och pålitlighet.....	15
<i>Min egen roll</i>	15
Kapitel 4: Altaälven	17
4.1 Historisk utveckling av fiske och förvaltning i Altaälven.....	17
<i>1600 - 1900 talet</i>	17
<i>2000 talet</i>	19
4.2 Förvaltningssystemet.....	20
<i>Klima- og miljødepartementet</i>	21
<i>Miljødirektoratet</i>	21
<i>Fylkesmannen</i>	21
<i>Mattilsynet</i>	21
<i>Alta Laksfiskeri Intresentskap - ALI</i>	22
<i>Vem får fiska</i>	23
<i>Geografisk uppdelning av älven och av fisket</i>	24
<i>Fiskeregler</i>	25
Kapitel 5: Resultat	26
5.1 Personliga fakta.....	26
<i>Altabor</i>	26
<i>Tillresta</i>	27
5.2 Kultur.....	27
<i>Altabor</i>	29
<i>Tillresta</i>	29
5.3 Natur.....	30
<i>Altabor</i>	30
<i>Tillresta</i>	31

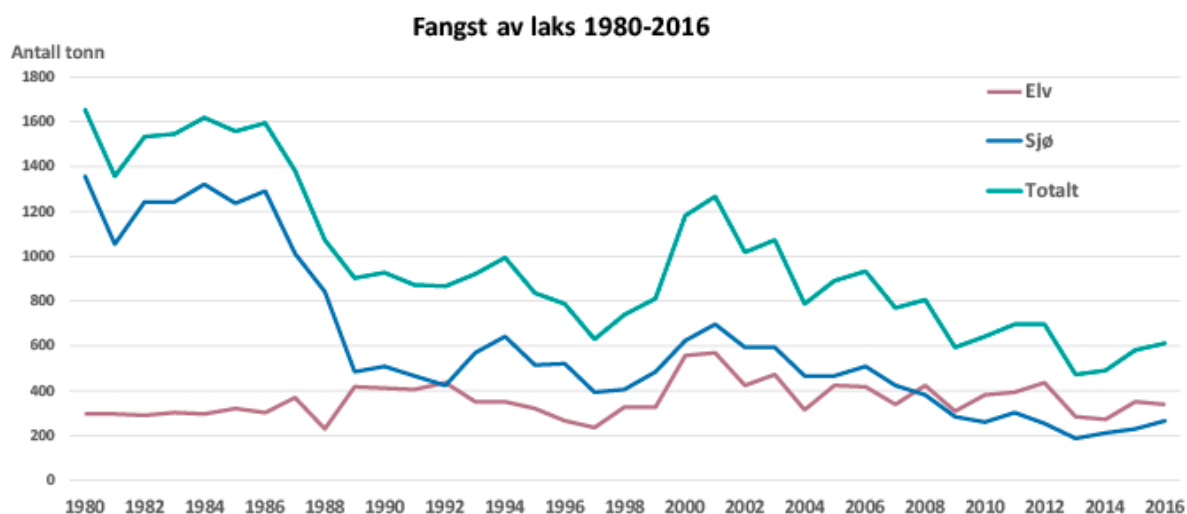
5.4 Regleringar.....	32
<i>Altabor</i>	32
<i>Tillresta</i>	33
5.5 Normer och värderingar.....	33
<i>Altabor</i>	33
<i>Tillresta</i>	34
5.6 Catch & Release.....	35
<i>Altabor</i>	35
<i>Tillresta</i>	36
5.7 Sammanfattning.....	37
Kapitel 6: Diskussion.....	40
Kapitel 7: Avslutning / Konklusion.....	44
Kapitel 8: Referenser.....	45
Vedlägg I.....	52

Kapitel 1: Introduktion

1.1 Lax i Norge

Atlantlax (*Salmo salar*) här efter omnämnd som lax i denna rapport är en art som består av ett stort antal olika bestånd, man kan förenklat säga, en älv ett bestånd. Arten lever naturligt i både Nord Amerika och Europa där den finns från Portugal i söder till Petchora i Ryssland i norr. Men även på örikena Storbritannien, Irland och Island finner vi laxen idag. Många bestånd har dock blivit utrotade pga. mänsklig aktivitet vilket har gjort Norge till laxens kärnområde med ca 1/3 av totalbeståndet (*Lakseelver, 2015; Miljødirektoratet, Nd-a; Klemetsen et al., 2003*).

Laxen har förmodligen vart en betydande matresurs så länge det har bott människor i Norge. Men runt 1830 kom de första sportfiskepionjärerna till Norge från Storbritannien vilket blev starten på en ny epok inom norskt laxfiske. Efter världskrigen så togs dock sportfisket efter laxen över mer och mer av nordiska laxfiskare (*Miljødirektoratet, Nd-b*). Idag är laxen en viktig resurs speciellt på landsbygden, turistverksamheten som byggts upp runt laxfisket och ringverkningarna det ger uppskattas till ett värde upp emot 1 miljard norska kronor (*Miljødirektoratet, Nd-c*). I dagsläget så kan man ana en nedåtgående trend i antal laxar som återvänder till norska kusen för att leka, i 2016 uppskattades att 470 000 laxar återvände från havet till Norge, vilket är mer än en halvering sen 80 talet (*Anon, 2017*). Detta avspeglas i figur 1 som visar antal fångade laxar mellan 1980 och 2016.

Figur 1, Totalt antal fångade laxar i Norge. Källa Miljødirektoratet

För att säkra artens fortlevnad så har man infört ett gytebestandsmål¹. Teoretiskt så är det först när detta målet är säkrat som man kan börja fiska på överskottet (*Hindar et al., 2007; Miljødirektoratet, 2011*). Allt detta har resulterat i att antalet lax som är tillgänglig för sportfiske har minskat (*Anon, 2017*). Samtidigt så har laxfiske blivit en allt mer populär hobby och det är idag ca 100 000 som fiskar efter lax i norska älvar varje år (*Miljødirektoratet, Nd-d, e*).

Det finns idag en lång rad utmaningar som utgör hot mot laxen och näringarna som är byggt upp runt den, det är framför allt odlad lax som rymt och laxlusen som forskarna kategoriserar som de största hoten (*Anon, 2017*).

Laxens livscykel

Lax är en anadrom art vilket betyder att den föds i sötvatten men kan byta habitat och bege sig på en näringsvandring ut i saltvatten (havet) innan den återvänder till älven där den föddes för att fortplanta sig. Laxen startar sitt liv i ett ägg som modern grävt ner bland stenar och grus på älvens botten. Under våren kläcks ägget och laxynglet som då kallas stirr lever första tiden på energin i gulesäcken innan den börjar jaga små insekter och andra småkryp (*Miljødirektoratet, Nd-g*).

Efter några år i älven så genomgår laxen en fysisk förändring som förbereder den på ett liv i saltvatten. Detta kallas för smoltifiering och åldern på fisken när detta sker varierar mellan älvar men i Alta är laxen 4 år. Under våren så lämnar nu den 12-18 cm långa laxen älven och beger sig ut i havet på en näringsvandring för att äta sig stor (*Miljødirektoratet, Nd-g; Heitmann, 2001:3-12*).

Det varierar hur länge laxen väljer att stanna i havet, men ju längre den stannar desto större är den när den återvänder till älven för att leka. En lax mellan 1-3 kg har vart i havet ca 1 år och kallas då smålax eller grills. Är laxen mellan 3-7 kg har den vart i havet ca 2 år och kallas mellanlax. Är laxen 7 kg eller större har den vart i havet 3 år eller mera och då kallas den storlax. Laxen kan dock leka flera gånger och kan därför vart ute i havet både 2 och 3 vänder. När laxen väl bestämt sig för att återvända för lek så navigerar den sig helt tillbaka till den poolen i älven där den själv föddes för att föra sina gener vidare (*Heitmann, 2001:3-12*).

¹ Det norska ordet gytebestandsmål är ett mått på antal lekmogen honlax i kilo som måste finnas i älven för att säkra en tillräcklig produktion av yngel. Jag har inte funnigt någon lämplig översättning på detta ord och väljer därför att behålla det.

Som regel börjar laxen simma upp i älven på våren eller tidig sommar och samtidigt som den gör det så slutar den också äta, den lever nu av de fettreserverna som den lagt på sig ute i havet. Fisken genomgår nu en förändring där den skiftar färg från silverblank till mörkare med mer kraftfulla färger i täckningen. På hösten så söker sig honorna till bra lekbottnar som består av smågrus och där syretillförseln är bra. En dominant hane står och vaktar honan medans hon gräver en grop på botten där hon kan lägga äggen. Det är ett påfrestande jobb för hanen att hålla andra konkurrerande hanar borta från honan och många hanlaxar dör av utmattning efter leken. När honan grävt klart gropen så ställer hanen sig bredvid henne och vibrerar, detta får henne till att lägga äggen och samtidigt sprutar hanen sin mjölke över äggen. När detta är klart så fyller honan igen gropen och lämnar äggen där obevakade. En hane kan befrukta flera honor medans en hona enbart lägger ägg en gång per lek (*Jobling pers.med; Miljødirektoratet, Nd-a*).

Sportfiske efter lax

Det fiskas efter lax både i havet och i älven men i den här uppsatsen ska jag fokusera på fisket i älven. Sportfiske efter anadroma fiskar, så som lax skiljer sig från mycket annat sportfiske i Norge. Man måste först lösa den statliga "laksetrygden" en slags avgift man betalar in för att kunna bedriva sin hobby. Sen måste man lösa fiskekort till den älven man önskar fiska i och många platser får man inte lov att köpa det lokala fiskekortet utan att visa upp att man har betalt "laksetrygden" (*Miljødirektoratet, Nd-f*).

Av de som fiskar efter lax är ca 66% norska medborgare och 33% tillresta turister. Av turistfiskarna så utgörs 80% av danskar, svenskar och finländare. Det är framför allt män som fiskar lax och bara ca 5% av utövarna är kvinnor. Med sportfiske menas härmed handredskap och den vanligaste metoden är flugfiske men även spinnfiske med både drag och mask är vanligt (*Miljødirektoratet, Nd-d*). Man fiskar lax i huvudsak under sommarmånaderna då laxen stiger upp i älven för att leka, tidsperioderna för när detta sker varierar dock mellan älvarna (*Forskrift om fiske etter anadrome laksefisk i vassdrag, 2012*).

1.2 Problemställning

Det finns helt enkelt inte tillräckligt med lax i många av de norska älvarna för att alla som fiskar där skall kunna ta med sig en fisk hem varje år och samtidigt ha ett stort nog bestånd kvar i älven som kan bibehålla stammes storlek genom reproduktion. Flera fiskevårdsområden och

fiskerättsinnehavare har valt att införa "catch and release" härmed förkortat C&R som en del av sin förvaltning av laxen. Med C&R menas att man inte tar med fisken hem som mat utan återutsätter den igen, men man kan se på C&R på olika sätt. I den ena ytterpunkten kan man se det som en ideologi som inte bottnar i fakta men där utövarna praktiserar C&R frivilligt i tron om att detta är det rätta att göra. I den andra änden kan man betrakta det som ett förvaltningsverktyg som måste motiveras med vetenskaplig kunskap för att det skall accepteras (Snl, 2017; Lov om forvaltning av naturens mangfold, 2009).

Ur båda aspekterna förvaltningsverktyg och ideologi så är många sportfiskare introducerade till C&R redan i tidigt ålder. Detta genom så kallade minimimått där man återutsätter de små fiskarna så de får chansen att växa sig stora och bli "matfiskar". Detta är en regel och ideologi som anses accepterad i de flesta länder som representeras av informanterna i undersökningen (Havochvatten, 2015; Fiskeridir, 2018; Dfo-mpo, 2016; Gov, 2017).

Men nu är det de "stora" fiskarna som traditionellt har blivit sett på som "matfisk" som skall återutsättas. Detta både för att beskydda beståndet av lax som är resursgrundlaget för fiskerättsinnehavarna och samtidigt visa omgivningen att man tar sitt ansvar för en art som är hotad genom att minska utaget av fisk i älven. Genom att förvalta laxfisket på detta sättet så säkras en framtidigt hög reproduktion av lax samtidigt som sportfiskarna fortfarande får möjligheten att njuta av upplevelsen av att fiska i älven och chansen att fånga fisk. Denna förvaltningsmetod uppfyller alltså både de ekonomiska aspekter då fiskerättsinnehavarna kan fortsätta sälja fiskekort, de sociala aspekterna då sportfiskarna kan fortsätta utöva sin hobby och til sist de biologiska aspekterna då beståndet av lax inte påverkas speciellt mycket.

Detta känns som en solid tanke men det är inte ovanligt med protester, speciellt från lokala fiskare när C&R blir en del av förvaltningen (Trønderbladet, 2016). Det sker i vis mån att även turister uttrycker sig negativt till C&R (Øian et al., 2017) men i (Skullerud, 2012) framgår det att lokala laxfiskare är mer negativa till C&R än tillresta laxfiskare men det framgår inte varför dom tycker så. I (Stensland et al., 2013) undersökes hur normer och medvetenhet hos sportfiskare avspeglar sig i deras inställning till C&R men författaren konkluderar med att mera ingående forskning på detta är nödvändigt. Någon mera ingående forskning på vad sportfiskarna bygger sin åsikt på har jag inte hittat och detta har intresserat mig.

I den här uppsatsen vill jag därför kartlägga sportfiskares *ståndpunkt* till C&R och se *vad bakgrunden* till deras åsikter är samt se om det är skillnad i hur man ser på ideologien C&R vs förvaltningsmetoden C&R.

Innebär C&R en kulturkrock eller resulterar det i ett kulturmöte mellan lokala och tillresande sportfiskare? Är det så att lokala är mer negativa till C&R som ideologi och förvaltningsverktyg än tillresande och kan detta i sånt fall knytas till hur man som individ blivit introducerad till laxfisket? En anledning till detta skulle kunna vara att norska sportfiskares tillhörighet i en starkt fångstinriktad kultur där C&R efter "matfisk" är relativt nytt och C&R främst förekommer som förvaltningsverktyg och inte som ideologi. Det kan även vara så att synen på C&R som djurplågeri är starkare bland de norska fiskarna då det oetiska i att leka med fisken bara för egen njutning ofta används som argument mot C&R.

Med uttrycket tillresande menas i denna undersökning alla fiskare som inte är bosatta i regionen, i detta tillfälle landsdelen Nordnorge. Detta innebär att informanterna i denna grupp i utgångspunkt inte är uppväxta/medlemmar i/av samma kultur men att dom som resande laxfiskare kanske representerar en form av kulturell grupp.

Tanken är att denna rapport skall kunna vara till hjälp för de olika organen som förvaltar laxfisket att bättre förstå sportfiskarnas åsikter och därigenom kanske finna smidigare tillnärmningar av C&R som förvaltningsmetod.

1.3 Rapportens uppbyggnad

I kapitel 2 ges en grundlig genomgång av fenomenet C&R. Här förklaras vad begreppet C&R innebär samt en historiskt introduktion och resultat av forskningsförsök på temat. I kapitel 3 redogör jag för vilken metod jag har använt mig av för att genomföra uppgiften, det blir beskrivet hur intervjuerna genomfördes samt hur valet av informanter och uppdelningen av dem gick till. Kapitel 4 är en introduktion till Altaälven. Här blir de viktigaste händelserna i historien som vart med och format älven och fisket presenterade samt uppföljt av hur dagens förvaltningsystem ser ut och fungerar.

I kapitel 5 redogörs svaren från intervjuerna och avslutas med en sammanfattning med fokus på de viktigaste resultaten. I kapitel 6 diskuteras mönstrena i svaren som återfanns i resultatdelen och spekulerar vidare vad dessa indikerar. Uppsatsen avslutas i kapitel 7 med en kort konklusion uppföljt av referanser i kapitel 8 och vedlägg. Jag har valt att inte översätta vissa norska och engelska ord till svenska utan väljer att behålla dessa ord då jag tycker att det inte finns någon översättning som blir lämplig.

Kapitel 2 Catch and Release

Det förekommer att sportfiskare praktiserar C&R inom de flesta typer av sportfiske. I denna uppsatts fokuserar jag enbart på C&R i förbindelse med sportfiske i sötvatten efter lax (>1kg) "matfisk" och blandar därför inte in de moraliska aspekterna och överlevnadschanserna till fisken vid återutsättning under tex djuphavsfiske.

När man pratar om C&R så finns det olika nivåer och tankar bakom detta fenomen som jag kommer beskriva i detta kapittel. Man kan börja med att se på C&R som ett förvaltningsverktyg som är uppbyggt på fakta och som pålägger sportfiskarna att bedriva återutsättning för att regulera utaget av fisk. Det finns en rad olika nivåer och former av förvaltningsverktyget C&R och här är några exemplar. Som nämnt tidigare så är kanske den vanligaste förvaltningsmetoden inom sportfiske som innebär en form av C&R det så kallade minimimåttet. I den andra delen av skalan så finner vi den kanske mest strikta förvaltningsmetoden som kallas "no kill" och som innebär att all fisk skall sättas ut igen, även fisk som blöder och med största sannolikhet kommer dö. Detta kan vara ett sätt att markera från fiskerättsinnehavare att hit åker man för att bedriva rekreations fiske. Ett exempel på detta inom laxfiske är Scotland där varje älv utvärderas årligen och kategoriseras sen på en skala från 1-3 efter hur hotad laxstammen i älven är. Om en älv blir kategoriserad med status "3" som är den allvarligaste nivån så innebär detta:

"Exploitation is unsustainable therefore management actions required to reduce exploitation for 1 year i.e. mandatory catch and release (all methods)." (Gov, 2018).

Även i Scandinavien finns det exempel på fiskevårdsområden som använder sig av en förvaltning som bygger på "no-kill". Ett exempel är Gimdalens fiskevårdsområde i Jämtland, Sverige. Här har man på vissa sträckor praktiserat "no-kill" i 5 år och har goda erfarenheter av detta. Enligt Christer Nilsson som är anställd av fiskevårdsområdet så har det aldrig förekommit några diskussioner om att denna typ av förvaltning skulle vara oetisk och han menar att alla gäster har varit positiva till gällande fiskeregler (Nilsson pers.med.).

Idsjöströmmen som är en av sträckorna i Gimdalens fiskevårdsområde arrenderas ut sedan många år och har delvis sina egna fiskeregler. Här har "no-kill" varit praktiserat i 18 år. Detta med argumentet att näringen skall tillbaka till älven, även om fisken skulle dö av påföljderna

den fått efter C&R så är en död fisk en naturlig del av ekosystemet där den förmultnar och blir en del av det eviga kretsloppet (*Olsson pers.med.*). Införandet av regler som dessa kan uppstå då gäster inte accepterar reglerna för C&R och tar matfisk med ursäkten att den blödde och skulle inte överlevt, något man undviker med en "no-kill" policy.

En annan nivå av C&R som förvaltningsmetod kan vara att man vill skydda vissa arter/individer ur ett beståndsuppgygnads perspektiv. Ett par exempel på detta är Forshagaforsen där Klarälvsöring och Gullspångslax måste återutsättas och Altaälven där man i Raipas väljer att skydda honor inför kommande lek (*Forshagaforsen, 2014; Johansen pers.med.*).

Förvaltningsverktyget representeras av de sportfiskarna som inte sätter ut fisken om ingen regel pålägger dem att göra detta. Det kan tolkas som omoraliskt att fiska bara för nöjes skull och att det är djurplågeri. Det finns sportfiskare som inte sympatiserar med ideologien men som accepterar förvaltningsverktyget och därför återutsätter fisk då det är motiverat med en anledning. Detta kan bero på att förvaltningsverktyget står för något som inderiket är viktigt för denna gruppen, nämligen ett hållbart utag. Tex om förvaltningsverktyget i form av ett förbud mot att ta honor resulterar i ett bärekraftig fiske och möjligheter för att långsiktig kunna bedriva med et utag.

Längst ut på skalan finner vi de sportfiskarna som inte accepterar förvaltningsverktyget och tar fisken dom fångar oavsätt eller eventuellt slutar fiska när regeln införs.

Men C&R kan även ses på som en ideologi som representeras av de sportfiskarna som praktiserar återutsättning av fisk även om det inte finns någon regel som pålägger dem detta. Detta handlande baseras inte på fakta utan snarare tron om att det mest moraliska är att fiska för att det är kul och att det är mer etiskt när målet med turen inte är att slå ihjäl fisken. Ideen om C&R som föddes i England på 1600 -talet och blev då beskrivet som en gentlemanna handling (*Olsen et al., 2010*). Återutsättningen kan givetvis ske i många olika nivåer där vissa alltid sätter ut allt medans andra tar en matfisk ibland eller kanske alltid/aldrig tar vissa arter eller indiveder.

2.1 Historia

Fiske med krok är en urgammal teknik, arkeologer har hittat bevis för att vi människor använde denna metod för att fånga fisk för redan 50 000 år sen. De första indikationerna man funnit på ett fiske med krok enbart för rekreation eller nöje är från Egypten och är ca 3290 år gamla, detta kan kanske beskrivas som det första sportfisket. Men de första skriftliga antydningarna

om C&R är från England i 1653 där det blir beskrivet som en gentlemanhandling att släppa ut fisken igen. Det var däremot i Nordamerika man var först med att aktivt använda sig av C&R som ett förvaltningsverktyg. I Kanada var man först ut med att införa en ren C&R regim i vissa älvar vid fiske efter lax och i år 2000 blev det inrapporterat att sportfiskare i USA släppte ut 57% av all fisk som fångades (*Olsen et al., 2010*).

2.2 Catch & release i Norge

Sportfiske är en populär fritidssysselsättning i Norge som växt i takt med att folk fick bättre levnadsvillkor. Detta har lett till att fisketrycket har ökat kraftigt många platser och resulterat i att fiskebestånden har gått ner. Förvaltningsmetoden C&R är därför relativt ny i Norge och influenserna att börja med denna typ av förvaltning kommer förmodligen från turistfiskare med andra värderingar som besökt Norge (*Eikeset, 2004:30; Leinan pers.med.*).

Detta var dock något som skapade stor irritation och blev starten på en het debatt där många lokala fiskare och naturaktivister menade att detta var djurplågeri. Motståndarna menade bland annat att skador efter kroken skulle påverka fiskens förmåga att ta till sig näring, medan förespråkarna menade att skadorna efter kroken oftast var bagateller (*Olsen et al., 2010; Leinan pers.med.*).

Man kunde faktiskt i en period tolka norsk lag som att det var förbjudet att bedriva C&R och några hävdar fortfarande att norsk lag är feltolkad och i praktiken borde betyda ett förbud mot C&R (*NJFF, 2016, 2017; Altaposten, 2008*).

Även om det inte är lika intensivt så råder det idag fortfarande ett motstånd på vissa platser mot införandet av C&R som förvaltning, både bland turistfiskare och lokala. I tex Trøndelag där de kända älvarna Orkla och Gaula rinner råder det heta debatter om C&R är rätt väg att gå rent förvaltningsmässigt. Fiskare som inte bedriver C&R frivilligt känner sig diskriminerade och menar att fiskerättsinnehavarna håller hyr ut sina vall till sportfiskare som praktiserar C&R (*Trønderbladet, 2016*).

Norsk lagstiftning angående C&R

I 1998 så gjorde rådet för djuretik i Norge en utvärdering av C&R som förvaltningsmetod för att se om konceptet kunde introduceras för att minska utaget av fisk i norska älvar. Det framgår av rapporten att överlevnadsprocenten hos fisken är relativt hög efter C&R men rådet

hävdar att denna princip totalt bryter med norsk tradition då det ursprungliga syftet med fiske har varit att skaffa mat. Rådet lägger mycket vikt vid respekten för levande organismer och det oetiska vid att påföra fisken stress enbart för att tillfredsställa sportfiskarens behov för rekreation. Rådet konkluderar med att det inte är acceptabelt att utnyttja vilda djur på detta sättet och med bakgrund av detta så avråder rådet för introduktion av C&R som förvaltningsverktyg i Norge (*Rådet for dyreetikk, 1998*).

I stortingsbehandlingen av lagen om djurvälstånd 2008-9 så blev temat om C&R tatt upp. Det blir presenterat att Miljøverndepartementet och Direktoratet for naturforvaltning menar att det kan vara en nödvändig handling att introducera C&R som en förvaltningsmetod. Samtidigt menar organisationen Norske lakseelver og Skogeierforbundet att det inte bör införas restriktioner emot C&R som förvaltningsmetod. De som ställer sig emot introduktionen av C&R är Rådet for dyreetikk, Midt-Gudbrandsdal landbrukskontor och Dyrevernalliansen som menar att C&R bör förbjudas i Norge. Stortinget väljer dock att öppna för möjligheten för att använda C&R som en del av förvaltningen i laxälvar men preciserar att utsättning måste ske på ett försvarligt sätt (*Landbruks- og Matdepartementet, 2008-9*).

I 2012 så publicerade Mattilsynet ett utalande där C&R anses vara en acceptabel förvaltningsmetod. Detta i älvar efter fiske på bla lax under förutsättning att beståndet är hotat. Det läggs mycket vikt på att C&R skall praktiseras på ett korrekt sätt och det ställs både krav och förväntningar på fiskare och fiskerättsinnehavare i samband med introduktion och utförande av C&R (*Mattilsynet, 2012-a*).

Man kan ju alstå tolka regelverket som att det är lov som fiskerättsinnehavare att använda sig av C&R som en del av förvaltningen. Om det är olovligt att praktisera C&R som privatperson när ovanstående omständigheter inte råder är däremot oklart och det går att beskriva som en gråzon. Det är helt klart förbundet med stora utmaningar att bedriva kontroll av privatpersoner under deras fiske och jag har inte funnit något exempel på att en privatpersons agerande har resulterat i några konsekvenser från högre instanser.

2.3 Resultat av återutsättning efter catch & release

Introduktionen av C&R i Norge har resulterat i debatter där många menar att det finns för lite forskning av effekterna på fisken efter C&R medans andra motståndare hävdar att det i

grunden är oetiskt att "leka" med fisken då den känner smärta och obehag under fighten (Dyrevernalliansen, 2008, 2014).

Man vet dock en god del om effekterna som fisken påförs vid C&R tack vare både norsk och internationell forskning. Flertalet av de norska forskningsresultaten visar upp resultat av överlevnad på mellan 92 - 100%. Det är dock en rad nyckelparametrar som påverkar laxens chanser att överleva efter C&R, hur fisken är krokad, hur lång tid man drillar fisken, om man lyfter upp den ur vattnet och den kanske mest kritiska parametern är vattentemperaturen. Vid undersökningar med radiomärkt lax så har dödligheten legat på ca 3% vid vattentemperaturer runt 10 – 14,5 grader C. Det är först när vattnet når temperaturer upp emot 18 grader C som det blir kritiskt, nått som sällan händer i Alta och därför fokuserar jag mest på forskning från närområdet eller från platser med liknande klimat (Anon 2014; Thorstad et al., 2002). Norskt institut för naturförvaltning (NINA) har gjort omfattande forskning på temat och mycket av den forskningen är gjord i Altaälven i samarbete med Alta Laksfiskeri Intresentsällskap, härefter omnämnt som ALI. I 1998 genomfördes de första forsknings försöken i Altaälven på C&R i samband med att ALI införde detta som en del av förvaltningen i Sautso. Resultaten från radiomärkningen som blev genomförd under hösten visade god överlevnad, av de 14 fiskarna som blev försedd med radiomärkning gick alla att pejla in vid kända lekplatser i älven. På efterföljande vår hade minst max 6 fiskar dött, man kan anta att det förmodligen var en naturlig död då det är vanligt att laxen kan ta ut sig så mycket under leken att den dör efteråt (Anon, 2014; Eikeset & Heitmann, 2001:362).

Mellan 2007 - 2009 följde man upp med ett nytt projekt där man startade med att märka 291 laxar i havet med radiosändare. Man satte sedan systematiskt upp loggstationer längst älven som registrerade när en märkt lax simmade förbi. Efter 3 veckor hade ca 50% av all märkt fisk vandrat upp i älven och när leken närmade sig så befann sig samtliga fiskar som vandrat upp på kända lekplatser. Totalt 233 individer simmade upp i älven, vilket motsvarar ca 80% av all fisk som blev märkt. Laxen anses ofta vara mer känslig när den fångas i havet eller precis anlant älven och denna undersökning visar att även i detta sammanhang så är överlevnaden hög (Jensen et al., 2010).

Kapitel 3: Metod

En avgörande del i ett forskningsprojekt är valet av vetenskaplig metod och framgångsätt för att samla in data. Vilken metod som passar bäst avgörs ofta av problemställningen samt vilken sorts data du behöver samla in för att kunna testa din hypotes. Inom samhällsvetenskapliga undersökningar så finns det två olika tillnärmingar man kan använda sig av för att inhämta data, kvantitativ och kvalitativmetod.

I kvantitativa undersökningar lägger man focus på att kartlägga hur utbrett ett fenomen är och tekniken är nära besläktade med naturvetenskapliga metoder. Man använder sig ofta av enheter som går att strukturera och mäta för att presenteras i statistiska modeller och grafer (*Johannessen et al., 2016:27-28; Matthews & Ross, 2010:141*).

Kvällitativa metoder är utvecklade för att kunna ta in och bättre förstå människors sociala liv, erfarenheter och upplevelser. Man arbetar inte med genomsnitt på samma sätt utan fokuserar mera på att tolka informanternas egna ord och uttryck för att kunna urskilja mönster. Vanliga metoder för att innskaffa kvällitativ data är fältarbete och intervjuer (*Brinkmann & Tanggaard, 2012:12; Johannessen et al., 2016:95-96*).

Då min problemställning är utformad för att gå djupare in i ett fenomen och hitta bakgrunden till informanternas åsikt angående C&R inom laxfiske så vill denna undersökningen bygga på kvällitativ insamling av data i form av intervjuer.

Rapporten byggs upp som en enkel casestudie där jag har valt att använda mig av laxfiskarna i Altaälven som informanter. Frågeundersökningen kommer fokusera på, inställning till natur, normer och värderingar inom fiske, åsikter om fiskeriförvaltning som regleringar, kultur och upplärning.

3.1 Kvällitativ metod

I kvällitativaundersökningar så riktar man sig mot få informanter vilket ger möjligheten för djupare och mer detaljerade svar. Här är inte det viktigaste att få en stor spridning av informanterna utan snarare att hitta rätt informanter som kan ge relevanta svar till din undersökning. Detta passar bäst för fenomen som det inte forskats så mycket på och som vi inte vet så mycket om (*Johannessen et al., 2016:27-28*). När man väljer att göra en sådan undersökning är det även viktigt att man sätter sig gott in i temat och är ordentligt påläst.

Val av informanter

Det går att kategorisera dem som fiskar i Altaälven på många olika sätt. Först delar jag upp fiskarna som Altabor eller tillresande. Gruppen Altabor består av lokala fiskare (lokala), och grundägare till älven (intressenter). Tillresande består av de som fått inbjudan till att fiska i älven med lokala/intressenter eller vunnit i lotteriet av fiskekort för turister (utenbys) eller medlemmar i syndikaten som fiskar på det "exklusiva" fisket (amerikaner)². Dessa grupper representerar delvis ytterpunkterna inom sportfiske och C&R där amerikanerna kan beskrivas som en elitgrupp människor som spenderar stora summor pengar på sitt fiske och som ofta har stark koppling till ideologien C&R. Intressenterna däremot representerar den andra ytterpunkten som grundägare till älven med rätten till att "hösta"³ från överskottet av lax i älven. Där emellan finner vi de lokala och utenbysfiskarna som representerar två olika grupper av medelklass utövare inom sportfisket.

Svårigheten att få tag i informanter varierade kraftigt beroende på vilken grupp de tillhör. Jag önskade att göra intervjuerna i största möjliga utsträckning ansikte till ansikte för att även kunna läsa av kroppsspråk och ansiktsuttryck hos informanterna. Planen var därför att försöka intervjua fiskarna när de var på plats i Alta för sitt fiske. Grupperna utenbys och amerikaner spenderar nästan bara tid i Alta under sitt aktuella fiske och därför kan det vara svårare att få dem att ställa upp på en intervju då dom inte vill slösa bort fisketid. Amerikanerna visade sig vara svårast att få tag i då ALI inte önskade att deras gäster skulle bli störda under sin semester. Lösningen blev därför att på hösten efter avslutad säsong ta kontakt via epost för att stämma av för en intervju via telefon.

Utenbysfiskarna tog jag kontakt med under fisket de sista två veckorna i Raipasozonen då flera fiskare delar på zonen. Detta leder till att det ofta blir köbildning vid de bästa fiskeplatserna och fiskarna har därför tid att ställa upp på en intervju medan dom väntar på sin tur. Det är i tillägg mer socialt accepterat att vistas runt älven vid denna tidpunkt när man inte har fiskekort än under vanliga dygnskort.

² Jag har valt att namnge de fyra olika grupperna av sportfiskare med det samlingsnamn som oftast används för att beskriva denna grupp fiskare i Alta.

³ Det norska ordet hösta/höstring beskriver en form av skörd av en resurs. Jag anser att jag inte har funnit något lämplig översättning i det svenska språket och behåller därför det norska ordet.

Av erfarenhet så vet jag att det är oftast medelålders män som är utenbysfiskare och därför la jag lite fokus på att hitta olika åldersgrupper eller kön på informanterna, istället la jag fokus på att få en spridning av nationaliteter.

Då båda grupperna lokala och intressenter bor i Alta så var de helt klart lättast att få tag i för en intervju. Här valde jag att börja med att intervjua bekanta som jag vet vågar stå för sin åsikt och som fiskar mycket. Sedan använde jag mig av snöbollseffekten som innebär att vid intervjuens slut frågade jag om informanten kunde ge några exempel på fiskare jag kunde kontakta för att genomföra nästa intervju. I dessa två grupper la jag mest fokus på att få en spridning i ålder, då dom flesta intressenter och lokala fiskare är födda och har levt hela sina liv i Alta.

Enligt min kännedom så är det enbart två kvinnor som fiskar aktivt i Altaälven, därför la jag ingen större vikt vid att intervjua någon av dem då de inte är representativt för fiskarna.

Intervjuer

Då jag hade lite erfarenhet från liknande intervjusituationer så började jag med att göra några testintervjuer med vänner som fiskar en del i älven. Detta för att göra mig bekväm i situationen och se om deras svar gav nya vinklingar som väckte några nya frågor jag inte tänkt på. Vid alla intervjuer så var baktanken att de skulle fortgå som ett trevligt samtal mellan mig och informanten. Det fans dock utmaningar med detta då jag inte vill nicka instämmande eller ge anda signaler till informanten som dom kan tolka att dom är inne på "rätt spår". Jag informerade informanterna om detta så att dom inte skulle uppleva mig som frånvarande under intervjun. Intervjuerna med lokala och intressenter blev genomförda hemma hos informanten eller på dennes arbetsplats under juli - augusti. Intervjuerna med utenbys blev däremot gjort längst älven i slutet av augusti medans intervjuerna med amerikanerna blev gjorda via telefon i september.

När analysen av alla intervjuer var färdig gjorde jag en uppföljnings runda med frågor som jag kände att jag inte fått svar på. Detta föregick i huvudsak på telefon och via e mail men med några få informanter som är bosatta i Alta var det genomförbart att träffas för en intervju.

3.2 Datainsamling

Semistrukturerade intervjuer och intervjuguide

Jag valde att använda mig av tekniken semistrukturerade intervjuer, där man använder sig av en intervjuguide men som lämnar öppningar för att vika av från de förutbestämda frågorna och gå djupare in på oförutsägbara vinklingar som kommer upp under samtalet. Intervjuguiden (Vedlägg I) blev utarbetad på förhand med några små anpassningar beroende på vilken grupp informanten tillhörde. Hela samtalen blev inspelad via en Samsung Galaxy s4 och informanten blev informerad före intervjun om i vilket syfte det innspelade materialet skulle användas till. Frågorna i intervjuguiden blev strukturerade i 6 olika kategorier, Personliga fakta, Natur, Normer och värderingar, Kultur, Regleringar och C&R.

Under intervjun så togs anteckningar om uppföljningsfrågor som jag ansåg vara intressanta att spinna vidare på, jag avslutade intervjun med dessa frågor. I vissa intervjuer så blev en rad frågor från intervjuguiden indirekt besvarade via andra frågor och på så vis överflödiga och därför ställdes aldrig dessa frågor.

Analys av datan

Då en stor del av intervjuerna blev genomförda under en kort tidsperiod så var det inte tid till att gå igenom materialet direkt efter avslutad intervju. Därför blev intervjuerna genomlyssnade och analyserade efter att alla intervjuer var färdiga i september - oktober. Under genomlyssningen av varje intervju så blev alla svar och frågor noggrant nedtecknade i ett Word dokument. När intervjun var genomlyssnad och svaren överförda till skrift så blev svaren som ofta var långa och komplicerade analyserade och nedbrutna till kortare svarsalternativ med hjälp av nyckelord. Dessa svarsalternativ sattes så in i en tabell för att lättare kunna se mönster mellan de olika grupperna.

Tabellen skapades i ett Excell dokument där frågor följt av svarsalternativ blev antecknade på lodrät axel och de 4 grupperna av informanter på vågrät axel som tabell 1 visar. Intervjuerna blev så succesivt genomlyssnade grupp för grupp och varje informant blev tilldelad en bokstav som representerade dennes svar. Nya unika svar antecknades som svarsalternativ under den aktuella frågan och om en informants svar redan fanns representerat så blev dennes bokstav placerad bakom det svaret under kolumnen för gruppen denne informant representerade. På

detta sätt kunde man enkelt kategorisera komplicerade svar in i grupper som "positiv" eller "negativ" och lättare se samband.

Tabell 1. Utdrag av excel dokumentet.

Frågor:	Inressenter (a-e)	Lokal (f-k)	Utenbys (l-q)	Amerikaner (r-v)
Ålder?				
0-19 år				
20-35 år	e	f,k	l	
36-50 år	a,d	h,i,j	m,n,p,q	u
> 50 år	b,c	g	o	r,s,t,v
Utbildning?				
Universitet/högskola	a,b,c,d	f,k,h		r,s,t,v
Folkhögskola		g		
Yrkesutbildning		j	p,q	
Selvlärt			m	
Gymnasium	e	i	l,n,o	u

3.3 Giltighet och pålitlighet

Detta var första gången jag genomförde intervjuer på det här sättet och jag känner själv att mera förberedelser och mer struktur i upplägget hade varit att föredra. Jag fick aldrig möjligheten att ta någon kurs i kvalitativa metoder vilket jag känner hade varit en stor fördel. I tillägg till detta så var mina förberedelser allt för dåliga och jag känner nu att jag bara hoppat rätt in i datainsamlingen utan att vara tillräckligt införstådd i vad det skulle innebära. Jag använde mig även av allt för få och närstående "försökskaniner" när jag testade frågorna. Eftersom försökskaninerna var nära vänner som i stort sätt delar kulturell bakgrund och ideologier med mig så ledde detta till att jag inte fick några svar som kunde ge mig nya vinklingar på temat. Detta skedde däremot när jag väl satt igång med undersökningen vilket resulterade i att många nya frågor väcktes under datainsamlingen.

Min egen roll

I samband med frågeundersökningen fanns en utmaning i att jag själv är känd i laxfiskemiljön i Alta som en föruspråkare av C&R som deltagit i denna debatt på flera olika plattformar. Detta är något som kan ha påverkat framför allt infromanterna från Alta i deras sätt att svara. Jag upplevde att många under intervjuerna gjorde direkta påhop mot mig och mina tidigare

utalade åsikter vilket jag tolkade som att dom vågade stå för sin åsikt. Även om jag inte upplevde att jag påverkat informanternas svar så kan man inte bortse från att detta kan vara fallet. I tillägg så måste min starkt positiva åsikt till C&R betraktas som en faktor som kan ha påverkat mitt sätt att tolka informanternas svar. Jag kan dock försäkra att jag gjort mitt bästa för att undvika att vinkla svaren till "min" fördel, men om det skett underbevisat kan jag inte garantera.

Kapitel 4: Altaälven

Vattendraget Alta-Kautokeino är en älv som rinner i syd - nordlig riktning genom västra Finnmark i Nordnorge och har ett nederbördsfält på 7389 km². Källflödet är nära finska gränsen i Kautokeino kommun och älven mynnar ut i havet i Altafjorden. 47 km från havet ligger Alta kraftverk, nedströms detta kallas älven Altaälven och uppströms för Kautokeinoälven. Det finns inga vandringshinder i älven som är laxförande helt upp till kraftverket. Själva kraftverk utgör heller inget vandringshinder då det är placerat uppströms laxens naturliga ändstation. Älven har naturligt bra förhållanden för lax men det lever även, öring (*Salmo trutta*), harr (*Thymalus thymalus*), röding (*Salvelinus alpinus*), sik (*Coregonus lavaretus*), gädda (*Esox lucius*), ål (*Anguilla anguilla*) och närmast havet finns det även sandskrubba (*Plantichthys flesus*) (Lakseelver, Nd; Heitmann, 2001:3-12).

4.1 Historisk utveckling av fiske och förvaltning i Altaälven

Idag förvaltas fiskerättigheterna i Altaälven av den lokala organisationen ALI. För att förstå hur förvaltningsverktyget C&R och traditionerna runt laxfisket har växt fram i Altaälven så krävs en historisk genomgång av de mest betydande händelserna som berör förvaltningen och laxfisket i älven.

1600 - 1900 talet

Det tidigaste dokumentet som omhandlar aktivitet från Altaälven är länsmansredovisningen från åren 1655 – 67. Denna beskriver att samerna i området bedrev fiske i älven mot en avgift på 4 dalen. Men som ett resultat av Kalmarkriget 1611 - 1613 som Danmark – Norge vann bosatte sig norrmän innerst i Altafjorden för att dyrka området aktivt och samerna blev bortkörda (Eikeset et al. 2001:22-23; Haukland & Næsje, 1998:7-12).

I 1724 genomförde den danska kungen en lagändring som meddelade att fisket i de stora älvarna skulle vara fritt för att gynna lokalbefolkningen. Ortsbefolkningen i Alta framförde en önskan om att fisket i älven skulle arrangeras i en gemensam regi som lättare kunde regleras. Så på tingmötet i 1725 mötte 34 män upp och anmälde sitt intresse av att fiska i älven, detta blev starten på ALI (Haukland & Naesje, 1998:13).

Under senare delen av 1800 talet upptäckte de första engelska laxfisketuristerna Altaälven. Till en början var lokalbefolkningen skeptiska till engelsmännen men när Hertigen av

Roxburghe i 1862 ansökte om att hyra hela älven började medlemmarna i ALI inse värdet av älven ur ett sportfiskeperspektiv. Kontraktet mellan ALI och Hertigen var så lukrativt för medlemmarna att en stor avundsjuka växte fram i Alta blad de som inte var medlemmar i ALI. Denna avundsjuka resulterade i en rättstvist om vem som egentligen hade rätten till fisket i älven. Efter att ha förlorat både i underrätten och lagmansrätten så överklagade ALI till högsta domstolen som till slut klubbade ALI som segrare i processen. Men domstolen hade synpunkter på hur svårt det var att bli antagen som medlem i ALI, så på initiativ från högsta domstolen skrevs så antagningskriterierna om till:

"Eier eller bruker av jord i strøket mellem Tverrelvdalen på den ene side og Jemmeluft på den annen side..." (Eikeset, 2004:19).

Det är samma grundregler än i dag som måste uppfyllas för att bli medlem i ALI. I klartext betyder detta att man måste producera 2500kg tort hö eller 10 000 kg silofoder något som på folkmun kallas ett "kufôr" (Haukland & Næsje, 1998:21).

1900 talet blev det århundradet som skulle komma att forma dagens förvaltning och traditioner runt fisket i Altaälven mest. ALI fortsatte att hyra ut hela älven till Hertigen av Roxburghe men i och med världskrigen uteblev Hertigen och lokalbefolkningen fick istället möjligheten att så smått börja fiska i älven (Eikeset, 2004:16). Lokalbefolkningens möjligheter för att fiska i älven fortsatte att växa under 1900 - talet då det blev allt svårare att hyra ut hela älven på en gång. Samtidigt hade lokalbefolkningen fått det allt bättre ekonomiskt och betydligt mer fritid som kunde spenderas på en hobby. Det var ett mycket begränsat fiske som dom lokala fiskarna fick bedriva men under 70 talet så valde ALI att utöka fisket för lokala. Det är lite oklart varför man valde att göra det men förmodligen var det för att försöka få bort det utbredda tjuvfisket och att knyta till sig anhängare i den allt mer heta debatten om kraftverksutbyggnad i älven (Eikeset, 2004:30).

Under 70 talet rådde stora protester mot bygget av kraftverket, men det hjälpte inte och i 1978 röstades en byggnad av kraftverket i Sautso igenom i stortinget. Kraftverket blev placerat 1km uppströms "Toppen" som var den översta platsen man fiskade efter lax i älven. Bygget stod klart och togs i drift i maj 1987 (Eikeset & Heitmann, 2001:335, 350; Vildmark fiske, 2003).

Efter kraftverksbygget upplevde man en nedgång i laxstammen och eftersom framtiden var oviss så införde nu ALI en "bag limit" på 3 storlaxar per dygn. Detta ansågs vara av liten praktisk betydelse men däremot en viktig symbolisk handling av ALI (*Leinan pers.med.*).

Kraftverket påverkade laxbeståndet i hela älven men tack vare åtgärder är effekterna idag bara synliga i den översta zonen, Sautso. Under 80 talet sjönk antalet lekande laxar i Sautso med 80% och mellan 1981 - 96 sjönk överlevnaden hos smolten med 80% (*Heitmann, 2001:39-48; Haukland & Næsje, 1998:104*). Eftersom laxen återvänder till den platsen den föddes för att reproducera sig så har antalet lax i Sautso minskat markant. Fisket i Sautso som i gamla dagar kanske var det bästa i hela älven var nu så dåligt att lokalbefolkningen inte längre var intresserade av att fiska där, chansen att få fisk var helt enkelt för liten. Det var inte längre hållbart att ta upp fisk i Sautso, laxstammen va tvungen att skyddas för att få chansen att byggas upp igen. ALI stod så inför ett omdiskuterat val, stänga fisket i Sautso eller införa en ny C&R regim med förbud mot att ta upp fångsten. De utländska fisketuristerna som gästade Alta, speciellt de som var från Nordamerika praktiserade redan C&R eftersom de var vana från den sortens fiskeregler från sina hemtrakter. Denna grupp fiskare blev en stor inspirationskälla för ALI i sitt beslut att som första älvorganisation i Norge införa C&R i 1998 (*Leinan pers.med.*). Detta togs emot med blandade reaktioner då konceptet var så pass nytt i Norge, både Mattilsynen och Veterinärförbundet menade att det var oetiskt och djurplågeri. Till och med Stortinget uttryckte sig skeptisk mot denna typ av förvaltningsmetod och slog fast i 2008 att all vidare utvidgning av C&R var förbjuden fram till mer forskning på temat fans (*Altaposten, 2008*).

De första lokala som kom i en direktkontakt med den nya förvaltningsmetoden var guiderna i älven som rodde de utländska fisketuristerna. De hade i början mycket svårt att acceptera de nya reglerna och ansåg att allt jobb dom lagt ner i att få upp fisken var förgäves då den bara skulle släppas ut igen (*Leinan pers.med.*).

2000 talet

I början av 2000 talet blev även de lokala laxfiskarna tvungna att vänja sig till C&R då ALI valde att freda alla honlax i Raipas zonen efter den 19 augusti. Detta var något som resulterade i blandade känslor bland de lokala fiskarna (*Leinan pers.med.*).

År 2013 blev uppgången av lax i Altaälven rekordlåg, när man gjorde en evaluering av situationen i mitten av säsongen baserad på fångstrapporter visade det sig att man var långt

under gränserna för att täcka antalet lekmogen lax (gytebestandsmålet). Miljødirektoratet som är det översta beslutande organet för fiskeaktiviteten i norska laxälvar beslutade då att all honlax i Altaälven skulle fredas (*Miljødirektoratet, 2016*).

ALI hade då valet mellan att följa miljødirektoratets linje eller stänga fisket i älven helt. Man valde då att följa miljødirektoratets riktlinje och informerade alla fiskekortsinnehavare med följande mejl:

„Miljødirektoratet har fastsatt en ekstraordinær regulering av laksefiske i elv og sjø i de fire regionene Vest-Finnmark, Nord-Troms, Trondheimsfjorden og Nordmøre. Alta Laksefiskeri Interessentskap har derfor besluttet følgende reguleringer: Fra og med 27. juli skal all hunnlaks som fanges i Altaelva settes ut igjen.“ (ALI pers.med).

Det blev vissa protester bland de lokala fiskarna, vissa gick ut i lokalmedia och ville ha pengarna tillbaka. De menade att förutsättningarna hade ändrats för mycket efter att de köpt fiskekortet i början av mars (*Altaposten, 2013*). Men vad lvar Leinan som då var daglig leder för ALI kan komma ihåg så var det aldrig någon som kom och lämnade tillbaka något fiskekort (*Leinan pers.med*). Säsongen 2014 blev inte mycket bättre den och efter ett extraordinärt styrelsemöte valde ALI åter igen att skydda honlaxarna genom att flytta fredningsdatumet 10 dagar framåt till den 10 augusti. Denna gången uteblev reaktionerna från de lokala fiskarna (*Altaposten, 2014; Leinan pers.med*)

4.2 Förvaltningssystemet

Laxen förvaltas i Norge av en rad instanser, Klima og miljødepartementet, Miljødirektoratet, Fylkesmannen, Kommunerna och sist men inte minst fiskerättsinnehavarna, som i det här fallet är ALI. Ramverket man jobbar innanför är lakse- og innlandsfiskelova som i grunden fredar laxen från fiske i älven om inte annat är fastslått. Principen är att det endast skall vara lov att fiska om det finns ett stabilt överskott av beståndet.

Till viss del så är även Närings- og fiskeridepartementet en del av laxförvaltningen då deras ansvarsområden för fiskodling och vattenkraft är/kan vara i direkt konflikt med vildlaxen. De har bland annat ansvar för att hantera saker som rör laxlus och odlad lax som rymt. Men detta har jag valt att inte gå in närmare på i den här rapporten (*Miljødirektoratet, 2015; Regjeringen, 2018*).

Klima- og miljødepartementet

Är det översta organet i hierarkin, det är deras ansvar att se till att regeringens politik som blir presenterad i statsbudgeten blir verkställd. Deras viktigaste arbetsområden är budget, lagtext och långsiktig planering (*Miljødirektoratet, 2013-a*). Deras specifika arbetsuppgifter när det gäller förvaltningen av laxen är, reglering av fisket, kalkning av försurade vattendrag med lax, motarbeta spridning av parasiten (*Gyrodactilus salaris*), säkra en genbank från laxfiskar, klassifisera olika bestånd av lax och även uppföljning av de nationala laxfjordarna/älvarna (*Regjeringen, 2018*).

Miljødirektoratet

Miljødirektoratet har en central roll i norsk förvaltning av fisk i sötvatten dit även laxen räknas. Direktoratet har bland annat ett stort ansvar och även fullmakt i att fastsätta regler som botten i lakse- og innlandsfiskelova. Detta kan röra sig om själva fiskereglerna men även organisering och driften av en älv samt fångsrapportering och fiskeuppsyn. Direktoratet jobbar även mycket med att bygga upp en databank med forskningsbaserad information som skall hjälpa till att bättre förstå bla beståndsdynamik. Direktoratet ger även ut bidrag till forskning och förvaltar även intäkterna i Statens fiskefond som kommer från inlösningen av "laksetryggda" (*Miljødirektoratet, 2013-b*).

Fylkesmannen

Fylkesmannen är statens representant i de olika länen och har ansvar för att kontrollera att regeringens och Stortingets politik blir genomförd i länet. Fylkesmannen fyller en viktig roll mellan de olika intressegrupperna som tex fiskerättsinnehavare, fiskare och organisationer. Det är även fylkesmannens uppgift att samla in fångststatistik från de olika fiskerättsorganisationerna (*Miljødirektoratet, 2013-c; Fylkesmannen, 2018*).

Mattilsynet

Mattilsynet har även dem en roll i laksförvaltningen i Norge även om deras ansvarsområde inte ligger i lakse- og innlandsfiskelova. Men mattilsynet har ansvaret i Norge för att lagen om djurens välfärd blir följd. I och med detta så har även dom en roll inom laxfiskeförvaltningen då djurens välfärdslag också täcker fisk och C&R som förvaltningsmetod (*Mattilsynet, 2012-b*).

Alta Laksfiskeri Intressentskap - ALI

Som representant för grunägarna har ALI rätten till fisket i älven men är även pålagt att organisera fisket och leverera fångstrapporter (*Miljødirektoratet, 2013-d*). ALI äger bara rättigheterna till fisket i Altaälven under perioden 1 juni – 31 augusti och har då rätt att sätta upp ett regelverk för hur fisket skall gå till väga. Men Miljødirektoratet kan överstyra reglerna till lokala förvaltningsorgan som ALI, ett exempel på detta var som nämnt tidigare sommaren 2013 (*Kjeldsberg pers.med.*).

Laxens livscykel ger extra utmaningar i arbetet med att förvalta den eftersom ALI bara äger rättigheterna till laxfisket i älven och inte själva laxen. När laxen så uppehåller sig i havet blir den intressant för andra näringsaktörer som konkurrerar med ALI om samma resurs. Desto färre antal lax som fångas i havet ju fler får chansen att återvända till älven för att fortplanta sig, detta innebär att ALI har en bättre produkt att sälja och kan ta bättre betalt. Därför har regeländringarna av bag limit som blev gjort vart viktiga ur ett symboliskt perspektiv. Det är få gånger under en sommar det tas mer än 2 storlaxar på ett fiskekort så det utgör ingen revolutionerande ändring av lekbeståndet. Men det är viktigt att visa andra näringsaktörer att man inte bara är intresserad av laxen som mat för då kan den lika gärna bli fångad i havet (*Leinan pers.med.*).

Idag bygger ALI sin förvaltning med fokus på ett långsiktig hållbart fiske som säkrar ekonomisk växt och bevarar den lokala kulturen och traditionerna som finns runt laxfisket i Altaälven. Ur ett historiskt perspektiv så har det alltid vart viktigt med en långsiktig förvaltning för ALI så att man inte knäckte beståndet och kunde få stora fångster även i framtiden. Men i gamla dagar var överfiske inte nått man tänkte över då laxens existens knappast varit ett hett tema. Idag finns en större oro för laxstammens utveckling (*Leinan pers.med.*).

Ett viktig verktyg för ALI när det gäller att se hur säsongens uppgång av lax har varit är fångstrapporterna. Dessa används som grund i mitsäsongs-evalueringen där man kan ta till extra ordinära grepp om fisket skulle vara dåligt. För att ha en så bra översikt som möjligt av hur uppgången vart har man gett fiskaren max 5 dagar på sig att lämna inn fångstrapporten, annars tillbaka betalas inte panten på 500:- som fiskaren betalade vid köpet av fiskekortet (*Lakseelver, 2017-b*).

I Altaälven finns några exemplar på hur förvaltningsverktyget C&R har fungerat för att inte skada någon av tre grundpelarna, ekonomi, socialt och biologi ALI jobbar efter. Detta har vid flera tillfällen upprört miljöorganisationer som anser C&R för att vara djurplågeri. Men då

fiskarna själva fungerar som en stor del av övervakningen av älven så menar många att om dom försvann så kommer tjuvfisket öka och utaget förmodligen bli ännu större än om fisket hade fortgått som vanligt.

En viktig del av säsongen som ALI har satt mycket fokus på är «gratis fisket» före St: Hans. I den här perioden får barn och unga en unik chans att bygga sitt intresse runt fisket i älven. Denna rekruteringen är viktig för att kulturen och traditionerna runt älven skall föras vidare till nästa generation (*Leinan pers.med.*)

Man har även sen 2016 arrangerat camp vildlax, ett ungdomsläger där laxfiskeintreserade ungdommar mellan 14-18 från Norge får möjlighet att söka om en plats (*Kjeldsberg pers.med.*).

Vem får fiska

Att fiska i Altaälven anses vara mycket exklusivt och prominenta gäster som den norska kungen besöker älven nästan årligen. Men oavsett vem man är eller vart man bor har man en möjlighet att delta i ett lotteri där vinsten är rätten att köpa ett fiskekort. Men det finns flera olika lotteri med klara regler om vem som kan delta och där chanserna att vinna skiljer sig kraftigt åt. Först arrangeras lotteriet för intressenterna detta är det mest exklusiva lotteriet där enbart medlemmar av ALI kan delta. Det lottas ut 140 fiskekort varje år och det var i februari 2016 212 medlemmar (*Lakseelver, 2016; Kjeldsberg pers.med.*). I tillägg så är medlemmarna garanterade att vinna vart annat år. På dessa fiskekort kan man bjuda in ett obegränsat antal utenbys medfiskare. Det andra lotteriet som arrangeras är för utenbys där kan alla som vill delta och det kostar 400: - nok att registrera sig och man kan max köpa en lott per person. I det här lotteriet konkurrerar fiskare från hela världen om 75 fiskekort och i 2016 var det 1136 deltagare med. Vinnarna av det här lotteriet får ta med sig ett obegränsat antal utenbys medfiskare att dela fiskekortet med (*Lakseelver, 2017-c; Kåberg pers.med.*).

Det tredje lotteriet är det största och här deltar de lokala, för att räknas som lokal måste man vara folkbokförd med adress i Alta, Kautokeino eller Loppa kommun och man kan delta från det året man fyller 14. Det kostar 200: - nok att registrera sig och man får max köpa en lott per person. Man kan max ha med en utenbys fiskare på ett lokalt fiskekort och vill man ha med en utenbysfiskare om man vinner måste dennes namn uppges vid registreringen i lotteriet. I detta lotteriet brukar ca 3500 - 4000 personer delta och man konkurrerar om 700 fiskekort (*Lakseelver, 2017-c*).

De som inte deltar i ett lotteri men istället betalar betydande summor för att få fiska är medlemmarna i syndikaten och Hertigen av Roxburghe. Syndikaten omges av mycket rykten och allt som rör medlemskap och pengasummor döljs i ett dunkel genom paragrafer i hemliga kontrakt.

Geografisk uppdelning av älven och fördelning av fisket

Ali har delat upp den laxförande delen av älven i 5 zoner, Sautso längst uppströms, Sandia, Vina, Jorra och Raipas närmast havet. De olika zonerna delas så upp i totalt 26 fiskekort. Det är lov att fiska efter lax mellan 1 juni till 31 augusti och de olika zonerna fördelas under perioder till de olika grupperna av fiskare.

Från 1 juni till 23 juni (St: Hans aften) arrangeras det som av de lokala kallas för "gratis fisket" då kan lokala till ett pris av 100:- fiska hela älven med både fluga och spinn. Från 1 juni till 13 juni säljs även ett obegränsat antal fiskekort till utenbys fiskare där varje fiskare max får köpa 3 dygn till priset av 200:-/400:- dygnet beroende på om man bor Norge eller i utlandet. Efter den 13 juni är utenbys korten begränsade och fiskare måste ansöka om att få köpa kort (*Lakseelver, 2018; Johansen pers.med*).

Efter 23 juni delas älven upp mellan olika grupper där Sautso förblir exklusiv resten av säsongen för amerikaner medans Raipas med sina 6 fiskekort förblir exklusiv för lokala fiskare och utenbys under resten av säsongen med undantag för 12-15 juli då ALI's medlemmar fiskar. I Raipas säljs dygnskort till varje fiskeplats fram till 1aug. Efter det anses fisket bli för dåligt och dygnet för kort pga. längre nätter för att sälja dygnskort. Man slår då ihop hela zonen och säljer 3dygnskort mellan 1 - 19 aug och efter det 6 dygnskort mellan 19 – 31 aug, då delar 25 stycken fiskare på hela zonen under 3 respektive 6 dagar.

De tre övriga zonerna Sandia, Vina och Jorra delas så upp mellan utenbys, Hertigen, amerikaner, lokala och ALI. Mellan 24 juni – 11 juli fiskar amerikanerna med undantag för Sandia 6 – 11 juli då fiskar Hertigen med sitt sällskap hela zonen med 2 spön. Efter det så fiskar ALI's medlemmar 12 - 15 juli. Från den 16 juni till 17 augusti fiskar utenbys och dom lokala med undantag för 24 – 25 juli och 7 – 8 augusti då ALI's medlemmar fiskar. Från och med den 17 augusti till fisket avslutas den 31 augusti så fiskar amerikanerna igen (*Kjeldsberg pes.med; Johansen pers.med*). I perioden 12 juli – 17 augusti så är det 1 dygnskort som säljs med undantag för Sandia och de sista 6 dagarna i Gilvo som är den översta fiskeplatsen i Vina zonen. Här säljs istället 2 dygnskort, detta för att det inte går bilväg till dessa platser och

ansträngningen att ta sig dit anses vara så pass stor att man därför får 2 dagars fiske (*Kjeldsberg pers.med; Leinan pers.med.*).

Fiskeregler

Det finns en mängd fiskeregler som ALL bestämt då detta är en stor del av förvaltningsjobbet. Många av reglerna är direkt oväsentliga för denna rapport men jag skall gå igenom de viktigaste reglerna här. Det är enbart lov att fiska med max 1 spö per fiskekort. Efter St: Hans är det enbart lov att fiska med flugfiskeutrustning. Ett fiskedygn börjar kl 18:00 och avslutas 12:00 dagen efteråt, de 6 timmarna mellan det ena fisket slutar och nästa skall börja kallas fredningstiden. I fredningstiden är det tänkt att folk skall ha möjlighet att transportera sig mellan fiskeplatser med båt och även låta fisken få vila. På helgerna under St: Hans fisket och på 6 dygnskorten i augusti är det ingen fredningstid utan då får man fiska hela dygnet (*Lakseelver, 2017-a*).

C&R är en del av regelverket i framför allt Sautso men även i Raipas. I Sautso så är det förbjudet att ta upp lax från St: Hans då det exklusiva fisket börjar till säsongens slut. I Raipas så råder en viss C&R policy under 6 dygnskorten i Augusti. Då är honlaxarna fredade och måste sättas ut. I övrigt så används C&R enbart i krissituationer när insiget av lax är väldigt lågt (*Johansen pers.med.*).

Kapitel 5: Resultat

Resultaten blir presenterade i följande 6 kategorier:

- Personlig fakta, presentation av grundläggande bakgrundsinformation om informanterna i de olika grupperna.
- Kultur, med fokus på upplärningsprocessen när informanten började fiska och hur kulturella värderingar har format dem som sportfiskare.
- Natur, fokuserar mot informanternas intresse för vildlaxen och deras tankar om utmaningar och beståndstatus.
- Regleringar, vad tycker informanterna om regimen i Alta idag och vilken syn har informanterna på regleringar av laxfiske.
- Normer och värderingar, frågor om djurplågeri och vad som informanten anser vara etiskt korrekt uppförande i samband med laxfiske.
- C&R, fokus mot informanternas åsikter och vanor när det gäller att återutsätta fisk.

Resultaten från de 6 olika kategorierna av frågor blir presenterade var och en för sig. Varje kategori startar med en gemensam presentation av resultatet på de frågorna där de olika grupperna har svarat relativt likt eller där det går se tydliga mönster. Därefter presenteras svaren gruppesvis från Altaborna och de tillresande på de frågorna där deras svar eller åsikter skiljer sig mer från varandra. Till slut presenteras en sammanfattning av trender och mönster som går att utläsa av materialet.

Totalt blev 22 stycken fiskare intervjuade där 11 var Altabor var av 6 blev kategoriserade som lokala och 5 som intressenter. Resterande 11 var tillresta och av dem blev 6 kategoriserade som utenbys och 5 som amerikaner. Intressenterna fick kodnamn (a-e), de lokala (f-k), utenbys (l-q) och amerikanerna (r-v).

5.1 Personliga fakta

Altabor

I denna grupp var alla födda i Nordnorge. En informant var delvis uppväxt i Trondheim utöver det var alla uppväxta i Altakommun och där var samtliga fortfarande är bosatta. Den typiska

laxfiskaren från Alta var 45,2 år och hade fiskat lax i 29 år i snitt där Intressenterna hade fiskat ca 5 år längre i snitt än de lokala. Medelåldern för när man började fiska lax var 13,2 år. Merparten av Altaborna hade högre utbildning som universitet eller högskola. Fyra av informanterna uppgav lägre utbildning som gymnasium eller yrkesutbildning. De fem informanterna som var intressenter hade varit medlem i ALI i 32, 18, 15, 5 och 1 år.

Tillresta

I denna grupp fanns representanter från Scotland, Sverige, USA, England, Kanada, samt en person från västlandet i Norge. Alla informanter utom en var födda och uppväxta i samma region som där dom nu var bosatta. Denna informant var född och uppväxt på Island men bodde sen flera år i Sverige. Medelåldern var 52,2 år och de hade fiskat lax i 32,8 år i snitt, men amerikanerna var i snitt betydligt äldre och hade fiskat lax längre än utenbys. Snitt ålder för när man börjat fiska lax var 19,2 år. Dock var det en amerikan som börjat fiska lax vid en ålder av 40, exkludera man han så vart snittåldern för amerikanerna 8,4 år i jämförelse med 22 år för utenbys. Endast två informanter besökte Alta för första gången, i övrigt hade alla erfarenhet från att fiska i älven. Merparten av amerikanerna hade högre utbildade medan de flesta utenbysfiskarna hade lägre utbildning.

5.2 Kultur

Det fanns ett tydligt mönster i alla grupper att framför allt familjen varit av stor vikt för informanterna när deras intresse för sportfiske växt fram. Nyckelordet "pappa" var mest återkommande men ofta i kombination med andra familjerelaterade ord som "onkel"⁴, "bestefar"⁵, "mamma" och familjeturer. Andra nyckelord som användes var "vänner", "kulturarv" och "identitet". Men en av amerikanerna skiljde sig från resten, denna informant hade ingen i sin familj som var intresserad av fiske och håller ingen annan som tog honom med på hans första fisketur. Han kunde inte helt förklara vart hans intresse för fiske kom ifrån.

⁴ Ordet onkel motsvarar morbror/farbror på svenska och jag finner det smidigare att behålla detta samlingsord.

⁵ Ordet bestefar motsvarar morfar/farfar på svenska och jag finner det smidigare att behålla detta samlingsord.

På frågan om det hade vart viktig för informanternas "läromästare" att ta hem fångsten (hösting) så var svaren från intressenter, lokala och utenbys lika. Alla utom en svarade "ja" och nyckelorden som blev upprepade var "matauk⁶" och "försäljning av fångsten".

Gruppen amerikanare skiljde sig dock från övriga där *ingen* svarade "ja". Två svarade att ta hem fisk var en naturlig del av turen men att det inte var av stor vikt. En av informanterna var osäker men trodde inte att detta var viktigt då han inte kunde påminna sig om att dom någon gång tog med sig fisk hem. Två av informanterna hade inget svar.

Det var även stor enighet på svaren om det vart viktigt för informanten att ta med fisken hem i starten av hans fiskekarriär. Alla utom två svarade ett klart "ja" på denna frågan. De flesta informanterna var även eniga på frågan om agendan för fisketuren hade förändrats allteftersom de blivit äldre. Endast tre personer svarade "nej" medans övriga svarade "ja".

Det fanns även mycket gemensamt i svaren mellan Altabor och tillresta på frågan om vad som var viktigast med en fisketur idag. Två stycken Altabor och tre stycken tillresta gav fångstrelaterade svar som "fånga en storlax". En av de lokala svarade "upplärning av nästa generation" i övrigt så var det stor enighet hos resterande informanter om att "upplevelsen" och det "sociala" var det centrala för fisketuren.

"första åran fiska jag ikke men opplevlesen at färe på tur va så possetiv at jag bynte å fiske"

"Jag är hällre i Alta och får en fisk under en vecka än att fiska i en stadsmiljö och få 20 fiskar under en vecka"

På frågan om informanten upplevt någon speciell ändring av kulturen runt älven under de åren han fiskat svarade de flesta "ja" men det fanns tendenser till olika bakgrund av deras svar. Exempler som gavs var att det växt fram en mer positiv inställning till C&R och att folk i allmänhet var mer mån om att bevara älven. Men flera av Altaborna nämnde att en stor del av kulturändringarna var tack vare utlänningarna som besökte älven. Detta var ett svar som naturligt nog inte blev avgitt från de tillresande. Det var endast två informanter som svarade "nej" på denna fråga och en och en informanten valde att inte svara då han hade enbart fiskat ett år i Alta.

⁶ Det norska ordet matauk kan beskrivas som husbehovsfiske, men jag har valt att behålla det norska ordet.

”store endringar senare år av fang og slipp, tack vare utenbys fiskerna.

Svenskar og Skottar har bedre holdning og tar hit nya influenser”

Altabor

När informanterna fick spekulera i om dom trodde det fanns någon speciell agenda med deras första fisketurer så var turrelaterade svar mest återkommande, ofta i kombination med nyckelord som ”hösting” och ”spänning”. Alla informanter hade ett svar som inkluderade minst ett av dessa två ord. Familjerelaterade ord var det vanligaste på frågan om vem som introducerat informanten för laxfiske, det mest återkommande orden var ”pappa” men några gav svar som inte gick att knyta familjeband till, tex ”vänner”.

Om informanten någon gång känt press eller grupstryck att agera på ett speciellt sätt i samband med att släppa ut eller ta hem fisk så var gruppen delad, fem svarade ”ja” och sex svarade ”nej”.

*”Første gang jag återutsatte en fisk da syntes mora mig att jag var rar og
trua med att göra mig arveløs”*

Tillresta

När informanterna i denna grupp fick fundera på om dom trodde det fanns någon speciell agenda med deras första fisketurer blev spridningen total. Flertalet av amerikanerna var osäkra medans det gick att utläsa en liten röd tråd av fångsfokus och upplärning hos utenbysfiskarna med svar som ”fånga fisk”, ”skaffa mat”, ”fånga fisk för att sälja”, samt ”upplärning”.

*” Jag växte upp i ett kvarnhus där älven rann under huset. Ja tror min första fisketur var från
vardagsrumsfönstret, jag satt där och släppte ut flugan i strømmen och fiskade därifrån”*

På frågan om vem som introducerat informanten för laxfiske gick det utläsa en skillnad mellan amerikanerna och utenbysfiskarna där flertalet av amerikanerna gav familjerelaterade svar medans flertalet av utenbysfiskarna gav svar som ”vänner” eller ”ingen”.

5.3 Natur

På frågan om informanterna läser någon forskning som rör vildlaxen så svarade alla utom två att det gjorde dem, de två som inte gjorde det var från gruppen intressenter och lokala.

Altabor

Introduktionen till laxfisket bland Altaborna skedde huvudsakligen i Altaälven. Alla intressenter svarade att de blivit introducerade till laxfiske i Altaälven och fiskar idag endast i Alta. Endast en intressent hade testat på att fiska lax i en annan älv. Bland de lokala så hade fyra av informanterna blivit introducerade till laxfiske i Alta, tre av dem hade provat på att fiska lax i en annan älv men endast en gjorde det fortfarande. De resterande två lokala var introducerade till laxfiske i en annan älv än Alta och båda fiskade fortfarande aktivt efter lax på andra platser.

Altaborna var optimistiska när det gällde statusen på laxstammen i Alta men intressenterna var lite mer positiva än de lokala. Ord som "normal" och "bra" blev använda men några få ansåg att bestående var på väg ner och det hystes oror för nedåtgående fångsttal på nationell basis. På uppföljningsfrågan om man varit bekymrad för laxstammen svarade tre lokala ett klart "nej" och det återkommande nyckelorden var "go förvaltning" och det lades tillit till systemet. I övrigt så svarade alla att de delvis var oroliga, vissa mer än andra. De återkommande nyckelorden som berörde varför man var orolig för laxstammen var, bygget av kraftverket och framför allt aktivitet i havet som laxodling och förändringar i ekosystemet.

" - den originala Altalaxen tror jag inte är speciellt bra men den stammen som är där idag tror jag står sig bra men det är genetisk inblandning"

På frågan hur informanterna tycker att laxen som resurs skall utnyttjas så fanns det ett tydligt mönster där alla svaren innehöll nyckelordet "rekreation" eller "hobby". Dock så var "hösting" fortfarande en viktig del för sju av informanterna som svarade detta i kombination med rekreation. Endast två tyckte att laxfiske enbart var en hobby och att det inte fanns någon anledning att se på vildlax som mat.

"opptrettslaks er et bedre produkt rent matmässigt än vildlaks även om utgångspunktet är sämre, sjapp nedkjöling og paketering osv"

Tillresta

Amerikanarna uppgav att de fiskade framför allt efter lax i Alta medans utenbysfiskarna i huvudsak fiskade lax i andra älvar än Alta. Det var sex informanter som svarade att dom ansåg sig ha för lite kännedom till älven för att uttala sig om laxstammens status. Detta var ett förväntat svar då flera av informanterna hade relativt kort erfarenhet från älven. Men även om flera ansåg att dom inte hade kunskap nog för att uttala sig så fanns det en viss positiv anda i svaren och flera var imponerade över vad dem sett och upplevt. Men det fanns ett mönster i svaren att ju mer man fiskat i Alta desto sämre ansåg man att statusen på laxstammen var.

*” - för någon som bara vart här så kort tid är det mycket svårt att svara,
jag vet inte hur det var här förr”*

På uppföljningsfrågan ”Har du varit bekymrad för laxstammen i Alta” så svarade endast två ”nej”, båda var utenbysfiskare. Däremot svarade sju stycken varav alla amerikaner ett klart ”ja” och de resterande två att dom delvis var oroliga. De som svarade ”ja” reflekterade över ändringar de sätt under sina år i älven och drog sina slutsatser utifrån egna iakttagelser. Som ett argument för detta användes fakta på nedåtgående fångsttal i ton under flera års tid. Amerikanerna la mycket focus på att för mycket fisk blev slaktad både av sportfiskare och nätfiskare och att det borde genomföras hårdare regler mot nätfiskarna i fjorden. Även kraftverksbygget och odlingsindustrin blev omnämnt men inte lika ofta.

” - för mycket lax dödas både av sportfiske och nätfiske i fjorden. Samtidigt som det nya hotet från oppdrettsnäringa och jag tror vi kan vara nära en tippingpoint”

På frågan hur informanterna tycker att laxen som resurs skall utnyttjas så var de återkommande svaren ”rekreation” och ”hobby” även i denna gruppen. Men fem av informanterna där fyra var utenbysfiskare tyckte dock att ”hösting” var ok under förutsättning att stammen tålde ett uttag och man uttryckte förståelse för att de lokala ville ta med sig fisk hem.

5.4 Regleringar

Merparten av alla informanter ansåg att det var behov för regleringar av laxfisket i Altaälven. En informant i gruppen amerikaner stack ut och svarade att han inte tyckte regleringar var lösningen. Gruppen utenbys var mest eniga där alla tyckte att dagens regime var bra medans de andra grupperna hade medlämningar som gav uttryck för att det kunde vara strängare regler i både älv som hav.

På frågan om informanterna hade haft fortsatt intresse för att fiska i Altaälven om det blev 100% C&R så svarade flertalet "ja". De lokala skiljde sig dock ut, där fyra i gruppen svarade att deras intresse för älven hade gått ner under sådana förutsättningar.

Altabor

På frågan vad informanterna tyckte om dagens regime i Altaälven så var naturligt nog intressenterna mer positiva i sina svar än de lokala som var mer splittrade. Hos de som var positiva var svar som "modellen är bra", "nöjd" och "helt topp" återkommande medans de som inte var nöjda gav svar som "inte bra nog", "pengar styr för mycket" och en önskade bättre vaktordning och fler fiskeplatser.

"- regulering av fiskere og fiskar e mycket bra. En glädje å vara i elva"

Angående de regeländringar som blivit genomförda sista åren som fredning av honor och sänkta dygnskvoter från 3 till 2 storlaxar så välkomnade några informanter införandet av flera liknande regler medans andra menade att sänkningen av kvoten enbart vart viktigt ur ett rent symboliskt syfte och att få eller ingen faktis brydde sig om att följa den regeln. Men i grunden var alla positiva till de nya reglerna även om vissa uttryckte viss tveksamhet där ord som "tror" och "hoppas" att det vart bra var återkommande.

*"om 50 personer tar 1 lax för mycket så e d bara 50 fisk og d har inget å si,
de e mer ett signal mot sjölaxefiskerna og oppdrettsnæringa å vise att
man gör tilltag å tar inn litt på fangsten, de e symbolpolitikk"*

Tillresande

På frågan om vad informanterna tycker om dagens regim i Altaälven så var fem personer positiva med svar som "helt topp" eller "modellen är bra". Tre svarade att de nog inte viste tillräckligt för att uttala sig, men i två av fallen det gick tolka svaren som att dom var relativt nöjda med hur älven sköttes. Två av amerikanerna var i grunden nöjda men tyckte att ALI kunde vare hårdare mot lokalbefolkningen när det gälde hönsningen av matfisk.

*"jag tycker att det är en internationell praktskandal att det
fortfarande är tillåtet med nätfiske i Norge"*

Det svaret som stack ut mest från kom från den enda norrmannen i gruppen. Han var inte nöjd över hur makten över älven var fördelad.

"- de är forkastli att en engelsman styr elva, det burde vart endrat"

Angående de regeländringarna som blivit genomförda sista åren som fredning av honor och sänkt dygnkvot från 3 till 2 storlaxar så var informanterna övervägande possetiva. Men en informant uttryckte besvikelse över att såna ändringar var nödvändiga och gav i övrigt inget svar på om han var posetiv eller negativ till införandet.

5.5 Normer och värderingar

På frågan om informanten någon gång känt att det är djurplågeri när han fiskar så svarade dom flesta "nej". Det var dock många som uttryckte osäkert angående detta och vissa tillresande la till att man kunde förstå argumenten till dem som mendade detta men att dom inte helt sympatiserade med dem. De var dock några av Altaborna som var mer precis och tyckte att C&R kunde vara en form av djurplågeri.

Altabor

På frågan om vad som var viktigast för informanten om han fick en lax gav flertalet svar som indikerade att "matfisk" var det viktigaste och enbart tre svarade mer upplevelserelaterade ord som "bild av fisken" eller "fighten".

Om informanten behandlar olika arter av fisk annorlunda svarade sju personer att de faktiskt behandlade fisk av en art som dom inte ville ha sämre än tex en lax och det gavs exempel på hur bifångst blev kastad levande upp i skogen för att självdö. Det fanns mönster av inkonsekvens mellan svaren hos några informanter på denna fråga och svaret dom gav på frågan om sportfiske är djurplågeri.

På frågan "är det mer etiskt rätt att fiska om man gör det för att skaffa mat och inte bara för hobby" svarade fyra stycken att det var mer etiskt rätt att fiska om anledningen var att ta hem fisken för att äta den. Sex tyckte dock att det var helt okey att fiska även om det bara var för hobby men under förutsättning att C&R prakticerades korrekt och att bestånden var sårbara. En informant svarade inte på denna frågan.

"Mat er en ting vi behöver, naturupplevelser är å en ting vi mennsker trenger"

På uppföljningsfrågan om det är mer etiskt att slå ihjäl fisken än att släppa ut den igen så var gruppen delad. Tre informanter gav uttryck för att det var mer etiskt att slå ihjäl fisken och menade att då gör man slut på eventuellt lidande direkt. Sex informanter svarade dock att dom inte tyckte att det var mer etiskt att slå ihjäl fisken men det preciserades att det var under förutsättning att fisken behandlades väl när den skulle återutsättas. Två informanter svarade inte på denna frågan.

Tillresande.

På frågan om vad som var viktigast för informanten om han fick en lax så svarade *alla* upplevelserrelaterade ord som "upplevelsen", "längden", "vikten" eller "bild" och ingen hade fokus på matfisk även om vissa uppgav att dom i mellanåt tog med fisk hem.

I den här gruppen svarade endast två personer att dom gjorde skillnad på hur dem behandlade olika fiskarter när dom fångat dem. Två personer svarade inte på frågan och de övriga sex i gruppen svarade att de behandlade alla arter lika.

På frågan "är det mer etiskt rätt att fiska om man gör det för att skaffa mat och inte bara för hobby" var även denna gruppen delad. Tre svarade ett klart "ja", Sex svarade "nej" men med helt olika argument medans de två sista informanten inte gav något svar.

"om det handlar om överlevnad och sker på starka bestånd med ordentlig kontroll.

Inte om det är husbehovs fiske"

På uppföljningsfrågan om informanten anser det mer etiskt att slå ihjäl fisken än att sätta den ut igen så var även här gruppen delad. Fyra personer hade inget svar på frågan medans två svarade "nej", de övriga fem spekulerade runt olika situationer då det eventuellt var mer moraliskt att slå ihjäl fisken.

5.6 Catch & Release

På frågan om informanterna läser någon forskning om C&R så fanns det representanter i varje grupp som svarade "nej". Det var två stycken intressenter, två stycken lokala, en utenbys och en amerikan. I övrigt svarade alla att dem konsumerade någon form av information om C&R. De flesta informanterna i undersökningen var dock trygga på att dom själva hade goda kunskaper om hur man skall praktisera C&R men några uttryckte att man aldrig blir fullärd. Endast fyra i informanter kände ibland tveksamhet till om fisken dom satte ut skulle överleva. Endast en informant svarade "nej" med motiveringen att det är därför vi fortsätter med forskning på temat.

Altabor

Det var enbart Altabor som svarade att dom aldrig praktiserat C&R, detta för att dom aldrig tagit hela kvoten och det vanligaste svaret på frågan om C&R praktiserades frivilligt var relaterat till "först när vi tagit kvoten". Även om flertalet av Altaborna var possetiva till C&R så var deras svar ofta komplicerade med mycket osäkerhet angående eventuella negativa effekter som kunde påföras fisken efter C&R.

Det vanligaste svaret om varför man börjat med C&R var kopplade till synen på lax som mat. Sex personer gav svar som indikerade på att de enbart återutsatt fisk som inte blev ansedd som matfisk, "fick mer fisk än vi kunde ta hand om" eller "fylde kvoten". Två av dessa hade aldrig återutsatt en fisk då dem aldrig lyckats med att fylla kvoten. Tre informanter svarade dock att det var för att dom insåg att laxen gjorde mer nytta i älven, ord som "medveten" och "mogen" var återkommande i deras svar. En informant uppgav att hade skett i samband med att han blivit far och att han ville att hans barn skulle få chansen att fiska lax i framtiden. En informant hade inget svar och den sista informanten stack ut från alla övriga svar som kom in, han menade att han blivit inspirerad från TV program på NRK till att börja med C&R.

"Lars og Bård trur jag åpnet öyan för mange om fang og slipp, uten tvil"

På frågan om informanterna upplevde att folk dom mötte längst älven hade bra kunskaper om C&R så var gruppen delad men merparten menade att folk generellt hade dåliga kunskaper och det spekulerades i om det borde va mer fokus på opplæring. Det predicerades dock att folk på "dygn" oftast hade bra koll men att skräckexemplen såg man före St: Hans under det fria fisket och att man ansåg att sina egna fiskekamerater hade bra koll. Endast en person svarade enbart "ja" på frågan. Två personer ansåg att dom sett för lite av folks agerande för att kunna uttala sig.

"Folk är respektlös mot framför allt stöing för St: Hans och det är folk som är kjent för att vara ellevant. Har sett eksempel där folk till og med sparker ut fisken i elva igen."

På frågan om informanten sett död lax i älven svarade alla utom en att dom *inte* hade sett död fisk i älven. I tillägg så var det tidigt på våren den lokala fiskaren hade observerat död fisk i älven vilket han själv spekulerade i med stor sannorlighet var en naturlig död.

På frågan om informanterna kunde se sig själva ändra uppfattning om C&R i framtiden så svarade en "nej och en var osäker. I övrig svarade alla "ja".

Tillresta

På frågan om informanten praktiserar C&R frivilligt så svarade alla tillresta "ja" och alla informanter i gruppen svarade att dom upplevde C&R posetivt. Bakgrunde till varför gruppens medlemmar hade börjat med C&R var delade men man kunde utskilja ett mönster där informanterna menade att fisken gjorde mer nytta i älven för dem än på middagsbordet och att upplevelsen att fånga laxen var det viktigaste.

"if you are a part of my fishing group and you kill fish we will make sure that this person never will be invited to fish Alta again"

Det fanns tendenser till olika upplevelser mellan grupperna utenbys och amerikaner angående hur man upplevde om folk man mötte vid älven hade goda kunskaper om C&R eller inte. Amerikanerna var mest possetiva där endast en svarade att man möter både och. Utenbys var mer splittrade och endast en svarade "ja". Denna informant var från Scotland där han även

fiskade mest och där har man enligt honom en längre tradition av C&R som blivit väl accepterad av alla fiskare. Resten av gruppen menade att man kunde stöta på både och men man verkade ha större tillit till sina egna fiskekompisar än andra fiskare man mötte längts älven.

På frågan om informanterna hade observerat död fisk i älven svarade alla utom två att dom *hade* sett död fisk i älven. På frågan om informanten kunde se sig själv ändra uppfattning om C&R i framtiden” svarade alla utom två ”nej”.

5.7 Sammanfattning

Man kan se att intresset för lax och laxfiske är stort hos informanterna där 20 av 22 svarar att dom tar till sig information om vildlaxen. Även snittåldern för när man började fiska lax och hur länge man fiskat lax indikerar ett starkt intresse, i många fall redan från tidiga tonnåren så som tabel 2 visar.

Tabel 2.

	Intressenter	Lokala	Utenbys	Amerikaner
Snittåldern (år) när informanterna börja fiska lax.	12,6	13,8	22	16,4

Man kan se att familjen har haft en betydande roll för informanterna i deras introduktion till sportfiske. Detta gäller även för introduktionen till laxfiske där familjen var viktig för alla grupper utom utenbys. Det var även stor enighet bland informanterna att det var viktigt för dem att ta hem fångsten i samband med deras första fisketurer. Alla informanter utom amerikanerna upplevde att momentet med att ta hem fisken även var av stor vikt för deras ”läromästare”. I alla grupper utom just amerikanerna så var det informanter som svarade att agendan för deras tidiga fisketurer vart just ”hösting” eller ”matauk”, de vanligaste svaren var dock turrelaterade ord. Flertalet (19 st) menade dock att agendan för deras fisketurer hade förändrats med åren och de vanligaste återkommande nyckelordet för vad som var viktigast nu med en fisketur var upplevelserelaterade.

En tydlig skillnad var dock hur de olika grupperna såg på eventuell fångst, för intressenterna och de lokala var detta i stor utsträckning ”mat” medans *ingen* av utenbys och amerikanerna svarade detta. Deras svara var mer upplevelserelaterade ord som ”vikt”, ”läng” eller ”bild”.

Utenbysfiskarna hade dock större förståelse för att de lokala fiskarna ville ta hem matfisk och amerikanerna var den enda gruppen som tyckte att laxens som resurs enbart skulle utnyttjas i sportfiskesammanhang. De övriga tre grupperna tyckte att laxen kunde brukas till både hösting och sportfiske.

Nästan alla informanter menade att dom registrerat hur den sociala miljön runt älven förändrats och att C&R blivit mer accepterat och oftare praktiserat. Intressenterna och de lokala hade dock praktiserat C&R betydligt kortare än amerikanerna och utenbysfiskarna som visas i tabel 3. Flertalet (16 st) svarade även att dom läser om temat C&R, men 1/3-del (4 st) av Altaborna svarade att dom inte gör det.

Tabel 3.

	Intressenter	Lokala	Utenbys	Amerikaner
Hur många år i snitt informanterna fiskat lax.	31,2	26,7	22	43,6
Hur många år i snitt informanterna praktiserat C&R.	9,6	12,2	20,7	25

Alla amerikaner och utenbysfiskare svarade att dom praktiserade C&R frivilligt medans flertalet av intressenterna och de lokala uppgav att de praktiserade C&R först när de fyllt kvoten eller om dom redan hade täckt sitt behov av lax. Intressenterna och de lokala var även mer tveksamma till C&R, det var flera som tryckte osäkerhet till om det verkligen var så bra medans *alla* amerikaner och utenbysfiskare uttryckte sig enbart positivt till C&R. Detta till trots för att nästan alla amerikaner och utenbysfiskare hade observerat död fisk i älven, något som kan användas som ett argument mot C&R. I motsättning till de lokala där endast en hade observerat död fisk i älven och *ingen* av intressenterna. Det var inte heller så att det var en fråga om djurplågeri som låg till grunden för Altabornas skepsism till C&R då majoriteten av intressenterna och de lokala uttryckte att dom inte upplevde sportfiske som djurplågeri. Inte heller amerikanerna och utenbysfiskarna upplevde sportfiske som djurplågeri där alla svarade "nej" på den frågan.

Flertalet av informanterna menade att dom fortfarande skulle vara intresserade av att fiska lax i Altaälven om det blev infört totalförbud mot att ta fisk. Dock var det fem informanter som menade att deras intresse hade svalnat vid ett införande av en sån regel, en av dem var intressent och de övriga var lokala vilket gjorde Altaborna till de mest skeptiska till ett införande av ett sådant förbud. Majoriteten av alla informanter svarade dock att dom tyckte att regleringar i samband med laxfisket i Alta var en nödvändighet.

Slutligen så svarade intressenterna och de lokala att dom trode sig kunna ändra sig angående sin uppfattning om C&R i framtiden, i motsättning till amerikanerna och utenbysfiskarna där nästan alla svarade att dom inte kunde se sig själv ändra uppfattning om C&R.

Kapitel 6: Diskussion

I den här uppsatsen ville jag undersöka om begreppet C&R innebar en kulturkrock i Alta eftersom de olika grupperna som fiskar i Altaälven har så pass olika bakgrund och delvis representerar ytterpunkterna av sportfiskare. Detta genom att kartlägga hur Altaborna och de tillresande ser på ideologien C&R samt förvaltningsmetoden C&R och samtidigt fokusera på *bakgrunden* av deras ståndpunkt, *vad* som är anledningen till deras åsikter och *varför* dom tycker så. I den här uppsatsen så bryter jag som sagt upp C&R på två sätt uteftersom hur man kan tolka begreppet. Först har vi ideologien som främst representeras av de sportfiskarna som praktiserar återutsättning av fisk frivilligt i tron om att detta är det rätta att göra även om det inte finns någon regel som pålägger dem detta. Den andra delen är förvaltningsverktyget som motiverat med fakta pålägger sportfiskarna att bedriva återutsättning och som främst representeras av de sportfiskarna som inte sätter ut fisken om ingen regel pålägger dem att göra detta.

När det gäller förvaltningsmetoden C&R så är känslan att den är accepterad hos båda grupperna. Informanterna är i stort sätt eniga i att det krävs regleringar i samband med laxfiske och det framgår då flertalet av informanterna (21 st) uttrycker att sig possetiva till att förvaltningsmetoden C&R är en del av förvaltningen. Detta understrycks även då ingen av informanterna uttrycker sig negativt till de regleringarna som är införda de senaste åren som fredning av honlaxar.

Flertalet av informanterna (17 st) svarar även att dom fortfarande hade vart intresserade av att fiska i Altaälven även om "no-kill" principen blev införd. Detta kan tolkas som att acceptansen även för ideologien är stor, men det kan även ha att göra med exklusiviteten runt älven som av många laxfiskare anses vara världens bästa laxälv. Denna exklusivitet gäller även Altaborna i viss mån även om dom har större chans att få fiska än övriga så det kan vara så att man hade acceptert att "svälja en kamel" bara för att få fiska i Altaälven även om det hade inneburit att man gått emot sina egna principer.

Altaborna tänker mycket mer runt förvaltningsmetoden C&R till skillnad från de tillresta vars svar är mera av typen posetivt, punkt. Altaborna pratar mycket om att förvaltningsmetoden är bra *men* det måste va lov att ta en fisk, *men* så länge det görs riktigt osv. Att fisken tas upp ur vattnet under fotografering nämns också av flera som något man ogillar och de flesta

Altaborna har något *men* att tillägga vilket ger en känsla av att ideologien C&R inte står lika starkt hos Altaborna som hos de tillresta.

Ovanstående bekräftas mer eller mindre av att endast informanterna som representerade Altaborna svarade att dom aldrig hade släppt ut någon fisk eftersom dom aldrig fyllt kvoten. Liknande svar var återkommande hos många av Altaborna när dom blev frågade om de praktiserade C&R frivilligt. Det gick se ett mönster i att de flesta praktiserade enbart C&R efter att kvoten var fylld eller då dom ansåg att dom redan hade tillräckligt med lax hemma i frysen. Detta var ett svar som *ingen* av de tillresta gav även om några av utenbysfiskarna nämnde att dom brukade ta hem någon eller några fiskar varje år. Detta indikerar att ideologien C&R inte är speciellt utbred hos Altaborna men däremot hos de tillresta. Det visar även till att förvaltningsverktyget är accepterat då man refererar till att man praktiserar återutsättning när kvoten är fylld eller åtminstone har hänsikten till att inte ta mer än vad kvoten tillåter.

Man kunde tolka ovanstående svar från Altaborna där dom la mycket fokus på att återutsättning måste utföras korrekt som att deras tolerans för djurplågeri är lägre då det oetiska i att leka med fisken bara för egen njutning kan används som argument mot ideologien C&R och delvis även förvaltningsverktyget. Men faktum är att flertalet Altabor (7 st) svarar att dom gör skillnad på hur dom behandlar olika fiskarter i motsättning till (2 st) av de tillresta. Det gavs bland annat exempel från informanterna som representerade Altaborna på att man kastade upp brunöring (*Salmo trutta*) och harr (*Thymalus thymalus*) levande i skogen för att självdö under fisket i älven.

Av Altaborna hade flertalet (10 st) *aldrig* sett död fisk i älven, detta kan vara en anledning till att Altaborna accepterar förvaltningsverktyget. Det är i utgångspunkt inte jättekonstigt att de lokala inte observerat död fisk i älven då de flesta uppger att de enbart fiskar i Altaälven och har relativt få fiskedygn. Samtidigt som Altaälven är en relativt kall älv och höga vattentemperaturer anses vara en av de mest kritiska parametrarna vid C&R. Något som var lite överaskande var att flertalet av de tillresta (9 st) *hade* observerat död fisk i älven. Död fisk kan, och användas som ett argument emot C&R men trots sina observationer så uttrycker sig de tillresta som sagt positivt till C&R. Det blir dock aldrig specificert i frågan om det är i Altaälven informanterna sett död lax. Det kan betyda att de tillresta som i stor utsträckning uppger att dom även fiskar lax i andra älvar just observerat död fisk på andra platser än Alta. På frågan om informanterna kunde se sig själv ändra uppfattning om C&R i framtiden svarade flertalet Altabor (9 st) "ja" i motsättning till de tillresta där (9 st) svarade "nej". Det blev dock

inte specificert i frågan om detta gällde uppfattningen om ideologien eller förvaltningsverktyget. Det var relativt stor andel av informanterna som läste om C&R. Bland de tillresta svarade 9 av 11 informanter att dom läser om detta tema och bland Altaborna låg denna siffra på 7 av 11. Att flertalet informanter svarar "ja" på denna fråga kan tolkas som att det finns ett genuint intresse runt C&R och att de är lämpliga intervjuobjekt till denna undersökning.

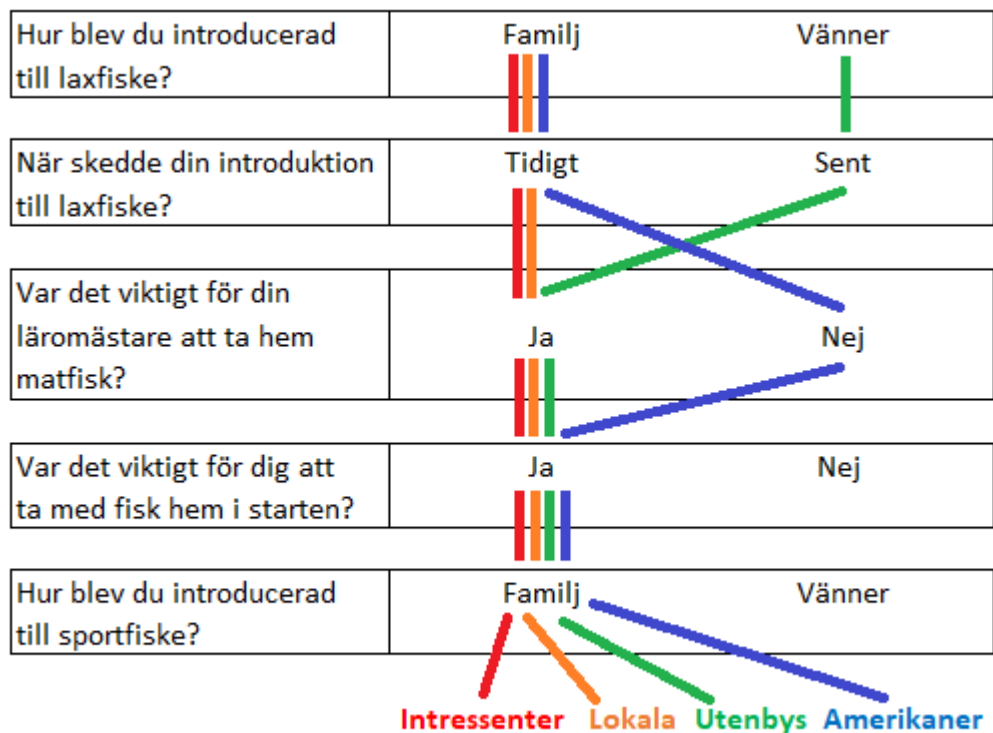
Man kan tolka detta som att Altaborna är mer öppna för att acceptera C&R utifrån regleringsperspektivet medans tillresande i större grad också accepterar ideologien baserat på starka värderingar. I Altaälven har C&R används i förvaltningen i 20 år vilket kan anses som länge i ett norskt sammanhang. Om man ser till hur C&R gått från oaccepterad till delvis accepterad i Norge så kan det vara så att man i Alta är i framkant av denna utvecklingen.

Resultatet indikerar att det är framför allt skillnader i åsikter som rör ideologien. Kan man då spåra *vad bakgrunden* till informanterna åsikter är och *varför* dom tycker så genom att titta på deras introduktion till sportfisket och framför allt laxfisket?

Det finns mycket likheter mellan gruppernas svar angående deras uppväxt och introduktion till sportfisket, men även några markanta skillnader som jag tycker är intressanta. Majoriteten av alla informanter (20 st) svarar i någon form att familjen eller familjemedlemmar varit avgörande för att deras fiskeintresse väckts. Majoriteten (21 st) svarade även att det var viktigt för dem att ta hem den fisken man fångade på de första turerna. Det blev beskrivet som viktigt att kunna visa fisken som en slags trofe för dem hemma. Men sen så börjar man kunna se ett mönster i hur de tillresta gruppernas svar skiljer sig från Altabornas, så som figur 2 visar. Amerikanarna uppger att de aldrig upplevt att det var viktigt för deras läromästare att ta med matfisk hem och att det var samma läromästare som introducera dem till laxfiske och vid en relativt ung ålder. Amerikanarna fick därför med stor sannorlighet en tidig introduktion till ideologien C&R där en lax blev återutsläppt och inte konsumerad som mat.

De övriga tre grupperna svarar att det var viktigt för deras läromästare att ta med matfisk hem och Altaborna var även dom i stor utsträckning introducerade tidigt för laxfiske och av samma läromästare. Detta betyder att Altaborna förmodligen fick en motsatt bild av den som amerikanarna fick, att en fångad lax blev konsumerad som mat och inte återutsläppt. Utenbysfiskarna blev ju även dom upplärda av en läromästare som hade focus på matfisk,

men skillnaden här var att dem blev introducerade till laxfiske vid en betydligt högre ålder än övriga grupper och av en annan person än sin första läromästare.

Figur 2. Översikt på hur uppväxten och introduktionen till fiske kan ha påverkat informanternas inställning till C&R.

Som tabell 3 visar så har de tillresta praktiserat C&R i snitt nästan dubbelt så länge som Altaborna trots att snittet för hur länge utenbysfiskarna har fiskat lax var kortare än både intressenterna och de lokala. Detta trodde jag först berodde på att amerikanarna vart aktiva så pass länge, men som tabell 3 visar så har utenbys fiskarna praktiserat C&R nästan helt från starten av sin laxfiskekarriär. Om utenbysfiskarna har praktiserat C&R redan innan dom blev introducerade för laxfiske eller om dom har blivit influerade till detta i samband med att dom började fiska lax framgår dock tyvärr inte av resultatet.

Kapitel 7: Avslutning/Konklusion

I den här rapporten har jag försökt att kartlägga åsikterna som finns angående C&R bland de grupperna som fiskar i Altaälven för att se om det är en skillnad i deras meningar. Då informanterna har väldigt olika bakgrund och att grupperna delvis representerar ytterpunkterna av sportfiskare så var förväntningen att finna en klar skillnad i åsikterna om C&R som kunde beskrivas som en kulturkrock. Detta var dock inte fallet då jag inte fann någon stor kontrast i svaren angående förvaltningsverktyget men en liten skillnad angående ideologien. I stället för en kulturkrock beskriver jag håller situationen i Alta idag som ett kulturmöte där en kompromis råder där utövarna praktiserar olika nivåer av C&R sida vid sida.

En anledning till att det inte var större kontrast i svaren kan vara att i Alta har C&R vart en del av förvaltningen i 20 år, så jag tror att tillväjninsprocesen bland Altaborna har komigt långt och att acceptansen för C&R är växande. Detta avspeglas även då flertalet av dem tillfrågade själva upplever en förändring av hållningarna och säger att C&R är mer accepterat idag än förr. Om inte ideologien inte är utbredd när C&R blir endel av förvaltningen så tror jag att tillväjninsprocesen och acceptansen för förvaltningsverktyget kan ta lite tid. Speciellt när det skall ske i en så pass fångstinriktad kultur som har vart fallet i Alta. Förmodligen så har förvaltningsverktyget hjälpt C&R att överleva som fenomen i Norge då det går att begrunna jämt mot djurskyddsaktivister.

Mina resultat i denna rapporten är till viss del endast representativa för Altaälven då det är en så pass speciell älv och möjligheterna för att fiska där är så pass begränsade. Men används resultaten i den här uppsatsen riktigt så kan det kanske bidra till en bättre kommunikation mellan fiskerättsinnehavare och sportfiskare samt att förbättra relationerna mellan dessa grupper.

Kapitel 8: Referenser

ALI. 2013. E-mail 23 juli.

Altaposten. 2008. Innfører døgnkvote – tillater fang og slipp. Tillgänglig på:

<https://www.altaposten.no/lokalt/nyheter/article139324.ece> (2018-04-03)

Altaposten. 2013. – Ingen unnskyldning for å ta hunnfisk. Tillgänglig på:

<https://www.altaposten.no/lokalt/nyheter/article7992151.ece> (2018-04-03)

Altaposten. 2014. Fra torsdag er det ikke lov å ta hunnlaks. Tillgänglig på:

<http://www.altaposten.no/lokalt/nyheter/article9984844.ece> (2018-04-04)

Anon. 2014. Status for norske laksebestander i 2014. Rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr 6. NINA. Trondheim. Tillgängli på:

<http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/Rapp%20Vitr%C3%A5dlaks/Thorstad%20Status%20RVitr%C3%A5d%20laks2014-6.pdf> (2018-04-23)

Anon. 2017. Status for norske laksebestander i 2017. Rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr 10. NINA. Trondheim. Tillgänglig på:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2446896> (2018-04-23)

Brinkmann, S., Tanggaard, L. 2012. KVALITATIVE METODER. Oslo. Hans Reitzels Forlag.

Dfo-mpo. 2016. Recreational Fishing Regulations. Tillgänglig på:

<http://www.dfo-mpo.gc.ca/fm-gp/peches-fisheries/rec/regs-eng.htm>
(2018-05-02)

Dyrevernalliansen. 2008. Fang og slipp fortsatt forbudt. Tillgänglig på:

https://www.dyrevern.no/andre_dyr/fisk/fang_og_slipp_fortsatt_forbudt
(2018-04-05)

Dyrevernalliansen. 2014. Advarer mot fang-og-slipp-fiske. Tillgänglig på:

https://www.dyrevern.no/andre_dyr/fisk/advarer_mot_fang_og_slipp_fiske
(2018-04-05)

Eikeset, R. K. 2004. ALTAELVA, Alta museum småskrifter, Alta.

Eikeset, K. R., Heitmann, K., & Nielsen, J. P. 2001. I storlaksens rike. Alta. Alta Laksfiskeri
Intresseselskap

Fiskeridir. 2018. Hvorfor har vi minstemål også i fritidsfiske?. Tillgänglig på:

<https://www.fiskeridir.no/Fritidsfiske/Minstemaal> (2018-05-02)

- Forshagaforsen. 2014. Regler for fisket i Forshagaforsen. Tillgänglig på:
<http://www.forshagaforsen.com/regler/> (2018-05-01)
- Forskrift om fiske etter anadrome laksefisk i vassdrag. 2012. Tillgänglig på:
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-05-10-438> (2017-11-30)
- Fylkesmannen. 2018. Fiskeforvaltning. Tillgänglig på:
<https://www.fylkesmannen.no/Miljo-og-klima/Fiskeforvaltning/> (2018-04-09)
- Gov. 2018. Conservation Measures to Control the Killing of Wild Salmon - 2018 Assessment.
Tillgänglig på:
<http://www.gov.scot/Topics/marine/Salmon-Trout-Coarse/fishreform/licence/status> (2018-05-01)
- Gov. 2017. Minimum fish landing sizes. Tillgänglig på:
<https://www.gov.uk/government/publications/minimum-conservation-reference-sizes-mcrs> (2018-05-02)
- Haukland, J.H., & Næsje, T. F. 1998. Altalaksen. Alta. Alta kommune.
- Havochvatten. 2015. Minimimått för fångst. Tillgänglig på:
<https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/sport--och-fritidsfiske/fiskeregler/minimimatt-for-fangst.html> (2018-05-02)
- Heitmann, K. 2001. RESSURSSITUASJONEN. I: SPORTSFISKE, kraftutbygging og forvaltning av Altaelva. Bodø. Høgskolen i Bodø.
- Hindar, K., Diserud, O., Fiske, P., Forseth, T., Jensen, A. J., Ugedal, O., Jonsson, N., Sloreid, S.-E., Arnekleiv, J. V., Saltveit, S. J., Sægrov, H. & Sættem, L. M. 2007. Gytebestandsmål for laksebestander i Norge. NINA Rapport 226. NINA. Trondheim. Tillgänglig på:
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2442713> (2018-04-23)
- Jensen, J.L.A., Rikardsen, A.H., Næsje, T.F., Thorstad, E.B., Halttunen, E., Suhr, A.H., Leinan, I. 2010. Fangsrater, oppvandring og fordeling av laks i Altaelva. NINA Rapport 595. NINA. Tromsø. Tillgänglig på:
<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/11272/article.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (2018-04-23)
- Jobling, M. Professor i Arktisk och marin biologi, Tromsø universitet. Intervju våren 2015.
- Johannessen, A., Tufte, P.-A., Christoffersen, L. 2016. INTRODUKTSJON TIL SAMFUNNSVITENSKAPLIGE METODE. 5e utgave. Oslo. Abstrakt forlag AS.

- Johansen, K. Styrelseordförande i ALI. Intervju våren 2018.
- Klemetsen, A., Amundsen, P. A., Dempson, J. B., Jonsson, B., Jonsson, N., O'connell, M. F., & Mortensen, E. 2003. Atlantic salmon *Salmo salar* L., brown trout *Salmo trutta* L. and Arctic charr *Salvelinus alpinus* (L.): a review of aspects of their life histories. *Ecology of freshwater fish*. Tillgänglig på:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1034/j.1600-0633.2003.00010.x>
(2018-04-23)
- Kåberg, H. Dåvarande styrelseordförande i ALI. Intervju hösten 2017.
- Lakseelver. 2015. Laks – *Salmo salar*. Tillgänglig på:
<https://lakseelver.no/nb/news-2015/laks-salmo-salar> (2018-04-03)
- Lakseelver. 2016. Elvetinget 2015. Tillgänglig på:
<https://lakseelver.no/nb/news-2016/elvetinget-2015> (2017-12-01)
- Lakseelver. 2017-a. Fiskeregler for perioden 24. juni til 31. August. Tillgänglig på:
<https://lakseelver.no/nb/news-2017/fiskeregler-perioden-24-juni-til-31-august>
(2018-04-04)
- Lakseelver. 2017-b. Korttrekning for lokale fiskere 2017. Tillgänglig på:
<https://lakseelver.no/news-2016/korttrekning-lokale-fiskere-2016>
(2017-12-01)
- Lakseelver. 2017-c. Kortsalg i Altaelva for utenbysboende. Tillgänglig på:
<https://lakseelver.no/news-2015/kortsalg-i-altaelva> (2017-12-01)
- Lakseelver. 2018. Fiske før St. Hans i 2018. Tillgänglig på:
<https://lakseelver.no/nb/news-2018/fiske-st-hans-i-2018> (2018-04-05)
- Lakseelver. Nd. I STORLAKSENS RIKE. Tillgänglig på:
<https://lakseelver.no/nb/elver/altaelva/about> (2017-12-08)
- Landbruks- og Matdepartementet. 2008-2009. Om lov om dyrevelferd. Ot.prp.nr 15.
- Leinan, I. Dåvarande daglig leder i ALI. Intervju våren 2015.
- Lov om forvaltning av naturens mangfold. 2009. § 8.(kunnskapsgrunnlaget). Tillgänglig på:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100?q=naturmangfoldlovet>
(2018-05-11)
- Matthews, B., Ross, L. 2010. Research methods. Edinburgh. Pearson Education Limited.
- Mattilsynet. 2012-a. Fang og slipp. Tillgänglig på:

https://www.mattilsynet.no/fisk_og_akvakultur/fiskevelferd/fang_og_slipp/

(2018-05-03)

Mattilsynet. 2012-b. Ansvar og oppgaver. Tillgänglig på:

https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrevelferd/ansvar_og_oppgaver/#kontakt_oss (2018-05-04)

Miljødirektoratet. 2011. Gytebestandsmål. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Bestandstilstanden-for-laks-sjoorret-og-sjoroye/Gytebestandsmal/> (2018-04-17)

Miljødirektoratet. 2013-a. Miljøverndepartementet. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Forvaltning/Miljøverndepartementet/> (2017-12-02)

Miljødirektoratet, 2013-b. Miljødirektoratet. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Forvaltning/Direktoratet-for-naturforvaltning/> (2017-12-02)

Miljødirektoratet. 2013-c. Fylkesmannen. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Forvaltning/Fylkesmannen/> (2017-12-02)

Miljødirektoratet. 2013-d. Fiskerettshaverne se forvaltning. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Forvaltning/Fiskerettshavarane-si-forvaltning/> (2017-12-03)

Miljødirektoratet. 2015. Forvaltning. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Forvaltning/> (2017-12-02)

Miljødirektoratet. 2016. Regulerer fiske i fire regioner. Tillgänglig på:

<http://miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2013/Juli-2013/Regulerer-fiske-i-fire-regioner/> (2016-10-27)

Miljødirektoratet. Nd-a. Laks. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Slik-leverlaks-sjoorret-og-sjoroye/Laks-/>
(2018-04-03)

Miljødirektoratet. Nd-b. Laksfiske i Norge. Tillgänglig på:

<http://www.xn--miljodirektoratet-oxb.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Laksefiske-i-Norge/> (2017-11-30)

Miljødirektoratet. Nd-c. Laksfiske og verdiskapning. Tillgänglig på:

<http://www.xn--miljodirektoratet-oxb.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Laksefiske-i-Norge/Laksefiske-og-verdiskapning/>
(2017-11-30)

Miljødirektoratet. Nd-d. Laksfiske i elv. Tillgänglig på:

<http://www.xn--miljodirektoratet-oxb.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Laksefiske-i-Norge/Laksefiske-i-elv/> (2017-11-30)

Miljødirektoratet. Nd-e. Fisketider, regler og reguleringer. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Fiskeregler-og-reguleringer/> (2017-11-30)

Miljødirektoratet. Nd-f. Fiskeravgift. Tillgänglig på:

<http://fiskeravgift.miljodirektoratet.no/> (2018-04-03)

Miljødirektoratet. Nd-g. Laks. Tillgänglig på:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Villaksportalen/Slik-lever-laks-sjoorret-og-sjoroye/Laks-/>
(2018-04-12)

Nilsson, C. Annställd vid Gimdalens fiskevårdsområde. Intervju maj 2018.

NJFF. 2016. «Fang og slipp» – lovstridig og uetisk. Tillgänglig på:

<https://www.njff.no/tema/jaktogfiske/Sider/Kronikk-Fang-og-slipp--lovstridig-og-uetisk.aspx> (2018-04-05)

NJFF. 2017. Fang og slipp – dyreplageri?. Tillgänglig på:

<https://www.njff.no/tema/jaktogfiske/Sider/Fang-og-slipp--dyreplageri.aspx>
(2018-04-05)

- Olsen, R.E., Næsje, T.F., Poppe, T., Sneddon, L. & Webb, J. 2010. INTRODUCTION. I: Risk Assessment of Catch and Release. Vetenskapskomiteen for mattrygghet. Tillgänglig på:
https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/117139/vkm_risk_ass_catch_release_olsenRE.pdf?sequence=1 (2018-04-23)
- Olsson, L.Å. Arrendator av Idsjöströmmen. Intervju maj 2018.
- Regjeringen. 2018. Elver og innsjøer - Innsats for villaksen. Tillgänglig på:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/elver-og-innsjoer/id2076657/> (2018-04-09)
- Rådet for dyreetikk. 1998. Catch and release. Tillgänglig på:
<http://www.radetfordyreetikk.no/catch-and-release/> (2018-05-03)
- Skullerud, E.S. 2012. Segmentering av laksefiskere og undersøkelse av deres motivasjon for å fiske i Lakselva, Finnmark (Master's thesis, Norwegian University of Life Sciences, Ås). Tillgänglig på:
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/186829> (2018-05-05)
- Snl. 2017. Ideologi. Tillgänglig på:
<https://snl.no/ideologi> (2018-05-11)
- Stensland, S., Aas, Ø. & Mehmetoglu, M. 2013. The influence of norms and consequences on voluntary catch and release angling behavior. Human Dimensions of Wildlife. Tillgänglig på:
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10871209.2013.811617> (2018-05-05)
- Thorstad, E.B., Næsje, T.F., Fiske, P., Finstad, B. 2002. Effects of hook and release on Atlantic salmon in the River Alta, northern Norway. NINA. Trondheim. Tillgänglig på:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165783602001765> (2018-05-09)
- Trønderbladet. 2016. Fang og slipp bør forbys. Tillgänglig på:
<https://www.tronderbladet.no/laks/2016/05/23/Fang-og-slipp-b%C3%B8r-forbys-12778921.ece> (2018-04-05)
- Vildmark fiske. Avsnitt 6. Världen bästa laxälv. Sveriges television, svt2, 2003-06-03.

Øian, H., Aas, Ø., Skår, M., Andersen, O. and Stensland, S. 2017. Rhetoric and hegemony in consumptive wildlife tourism: polarizing sustainability discourses among angling tourism stakeholders. *Journal of Sustainable Tourism*.

Tillgänglig på:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09669582.2017.1291650>

(2018-05-05)

Vedlägg I

Personlig Fakta

- Ålder?
- Utbildning?
- Vart är du född?
- Vart har du växtupp?
- Var bor du nu?

Kultur

- Varför tror du att du blev intresserad av sportfiske, var det någon speciell person som tog dig med på din första fisketur?
- Tror du att det fanns någon speciell agenda med den första fisketuren?
- Var hösting viktigt för din "läromästare"?
- Var det viktigt för dig att ta med fångsten hem i starten av din sportfiskekarriär?
- Har agendan för din fisketur förändrats alteftersom du blivit äldre?
- Vad är viktigast med en fisketur idag?
- Har någon speciell person haft inflytelse på dig när det kommer till dina värderingar inom laxfiske?
- Har du någonsin gått känt gruppsytryck att du måste agera på ett speciellt sätt när det gäller din fångst?
- Upplever du att det varit några speciella ändringar av värderingar/hållningar längst älven under dina aktiva år?

Natur

- Hur länge har du fiskat lax?
- Fiskar du något annat än lax?
- Hur anser du att laxstammen i Alta står sig idag?
- Har du varit bekymrad för laxstammen i Alta?
- Läser du någon forskningslitteratur om vildlax?
- Hur tycker du laxen som resurs skall användas?

Regleringar

- Anser du att det är behov för regleringar i samband med laxfisket i Altaälven?
- Vad tycker du om dagens regim i Altaälven?
- Det har varit en del ändringar av fiskereglerna sista åren, tex fredning av honlaxar och sänkt dygnkvot, vad tycker du om dessa ändringar?
- Hade du fortfarande varit intresserad av att fiska lax i Altaälven även om det var 100% C&R?
- Om du fick göra en regeländring i Altaälven, vad hade du ändrat då?

Normer

- Om du fångar en lax, vad är viktigast då?
- Vad tycker du om att sportfiske anses av vissa som oetiskt och djurplågeri?
- Är det mer etiskt rätt att fiska om man gör det för mat än för hobby?
- Är det mer etiskt rätt att slå ihjäl fisken du fångar istället för att återutsätta den igen?
- Är det någon skillnad på hur du behandlar olika fiskarter?
- Har du någong gång känt att det är djurplågeri när du fiskar?

C&R

- Läser du någon forskning om C&R?
- Hur upplever du C&R?
- Praktiserar du C&R frivilligt?
- (Varför börja du med C&R)?
- Upplever du att folk runt dig när du fiskar har bra kunskaper om C&R?
- Upplever du att du själv har bra kunskaper om C&R?
- Har du observerat död lax i älven?
- Kan du se dig själv ändra uppfattning om C&R i framtiden?